

המזרחי

עתו שבועי

רכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת .....

מחיר החתימה על המצפה עם
ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
להצי שנה 3.50
לרבע 1.76

כאשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מורעות או הזכיות לנפטרים
לפי גדל השטח.
כרכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 קר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקומו הקודם.

האדרסה לכית המערכת ולארמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 3 Sierpnia 1906.

גליון לא

הראשון יב אב הרס"ג

בפעלות כאלה בזמן היה כל עמנו נוכח, כי אמנם יש לו על מי לסמוך, כי אין עוסקים בצרכי הזכור בהציונים ואז היה כל העם נספה אל מהננו. ומה עשה ראש המזרחי בכל ימי המהומה? שלא לקבץ כסף בשביל ישיבתו! לא! המזרחי נבדק ולא עמד בנסיון, לא ידע הוכחה, בא מעשה לידו ויפסדנו. בגליציה התעוררה שאלת הלאומות, כי ראו כל היהודים, שכל העמים נפקדו ואתם הוציאו מן הכלל, ע"כ נוכחו שדם צריכים לדרוש זכות לאום. אלו היה המזרחי קים היה יכול להשתמש בזה, ליסד את הלאומות על יסוד הדת ולהכניס בזה את כל עמנו אל תוך מהננו, כי עת רצון היתה.

לפני הקנרס השביעי תבע המזרחי זכות פדרציא מיוחדת, לכל יהיו המזרחים כפופים אל ועדי המדינות, כי אם אל הועד אשר לו לכל הארצות יחד. כן תבעו גם פו"צ. הקנרס היה עסוק בשאלה אחרת קשה ולא ישם לבו לשאלת הפדרציא. המזרחים וגם פו"צ לא הרבו לבא ולא היתה התביעה חזקה. ומה היה? פו"צ נפרדו מעצמם מן ההסתדרות וייסדו להם בלי רשות פדרציא מיוחדת ובוה הזקן וינכרו ויהיו לפרקציא חזקה מפילה חתימה על כל ההסתדרות וכמעט נותנת חותמה על כל הציונות. והמזרחי נסוג אחור וידיו בצלחת, תחת לעשות גם הוא כן, להפרד לפדרציא ולהרבות חילו מתוך העם, כי אז היה העם דבק בו. עתה כל ההסתדרות עלולה להכפף אל הצעירים, אשר אין גבול עתה לדרישותיהם, ואמנם התחילו מנהיגי הציונים להכנע תחתיהם ולהתנכר אל

ובינתיים באו שנויים עצומים במצב ישראל בכלל ובהסתדרות הציונות בפרט. והשנויים דרשו עסקנים הרוצים, לתת ידהם בפעולות העשויות מאליהן, לכל נהיה בלי שהוק ביד המקרה, קרקע עולם ביד אנשים זרים לרוחנו, לעשות בנו ברצונם. בקשנו את המזרחי ולא מצאנוהו, קראנוהו ולא עננו, הוא ישן לו בנמוס בתוך הישנים ואף את הלומותיו לא ידענו. במטבחות, שנערכו זה אחר זה ברוסיא, שבמה אלפי נפשות נקיות נהרגו כמיתות משונות, במה קהלות נחרבו, רבע מיליון יהודים נרדו מרוסיא ולא ידעו אנה יפנו, שתק המזרחי, שערי א"י נפתחו ועמנו עומד ומתמה: האפשר? האכנס? האמנם באה העת? ואין משיב. המש מיליון יהודים יושבים על גהלים ואינם בטוחים בחייהם ובהונם ועצה אין. מה נחוצה היתה בימי הסער האלה לאחינו ברוסיא איזו הכתירות, כי הלא הנם כצאן אוכדות בלי רועה ומנהיג. במורשי הועד הציוני לא יכמה כל העם, כי המה אינם יוצאים וכאים בקרב, רחוקים המה ממנו וממעשיו ומצרכיו וכן גם החברה לדרישת שווי זכויות ואין צריך לומר שלא יוכלו בני עמנו ברוסיא לבטוח בהסתדרות "הבונד" וביתר אנודות הפועלים, הרבנים נמים גם היום שנתם ומכסים ראשיהם בכסתותיהם, לכל יהודים. רק הסתדרות המזרחי יכול להכנס פה בעבי הקורה לעמד לעמנו בעת צרה בעצה, בנחמה, בהנהגת הנכובים והנסים, בסדור הנדידה ולעמד לפני הממשלה בתור כאה כה האזרחים היהודים ולהראותה, כי אין להם דבר עם המורדים ואי אפשר להם להיות אחראים בעד מעשיהם.

עוד "המזרחי" חי.

גליון הקודם הבאנו את הידיעה הקצרה, כי עוד "המזרחי" חי וכי בקרוב יקהיל אספה בפראנקפורט, להועץ ע"ד יחסו להנהגת הציונות מנקדת המצב החדש. ואנחנו אמרנו על פי כל האותות, כי נאסף המזרחי אל עמיו ולא יהיה עוד. שנתים ימים עברו למן היום שהתאספה האספה הראשונה של מזרחי בפראנקפורט. בהתלהבות ראויה לדבר גדול כזה נשבעו שם כל הצירים ואנשי הועד הנבחר, להוסיף לעבד בשקידה בשביל עמנו על כסים התורה. הצעות רבות יקרות הוצעו שם, שהתקבלו מאת הרוב לשמחת כל האספה, כי הכל ראו בהן סם חיים, דם בריא חדש לגוף עמנו החולה והנרדם בלי דעת מחסורו. אם אלה לנו ממי נירא, חשב כל איש בלבנו. מינו, כי אנשי הועד הנקבע, כלכתם איש לעירו, יבאו כחוזי עליון בתוך העם, יעירוהו, ילמדוהו, יבוננוהו, יודיעוהו מחסורו, יורוהו תרופתו ואז התחיה, שאנו מקוים לה, בא תבא ולא תאחר. והזמן הבונד העשירינו בטעות חדשה נוראה. אנשי הועד שבו בשלום איש לביתו ויהיו נרדמים בתוך הנרדמים, משעממים בתוך המשעממים וכל החלטות פרסבורג היו באין. ראש המזרחי הרה"ג ר"י ריינס יסד ישיבה בעירו, בזה החל ובוה כלה, אבל גם זה לא עלה בידו, הועד בפפד"מ לא הניע אף אצבע לעשות מאומה והועד באמריקה, שטמנו קוינו הרבה מאד, יסד חברה לשמירת שבת. זהו הסך הכל של עבודת שתי שנים.

הלעולם תשא אות קין על מצח?
והיית נע ונד, מתאבל כל ימיה?
התאושש ישראל, התנער, התעורר,
לבקשה עוז, כבד התאבלת דיה;
הטה און לקור בחלונך ישורר;
קול ארצה קוראה: "ישראל איכה?"
קומה לעבודתה, הרסותיה להקים,
ושבת וחנוה חניה, מעדיך;
קול מרמה נשמע קורא משחקים;
נחמו נחמו — יאמר אלהיך.

פשיטל. יהושע שפירא.

"מרעיונות" מולטטולי (*).
הקרמה.

יחונך הטבע באהבה המדע ועשית את דרישת האמת למסרתך העקרית היחידה והשלכת אחרי גוף

(* מולטטולי (שמו האמתי: אדוארד רקר) — סופר הולנדי, הי בזמן 1820—1887. המלים multatuli הוראת ברובים; הרבה סבלתי.

תקונן תיבב זה אלפים בשנים
פיוס הולדתו מדי שנה בשנה;
כל לב הוי, דמעה על כל פנים,
ואין בני יודע עד מתי עד אנה;
ואת אחיו השני הטוב ממנו
שכחה, הסרת מלבך כלה;
מזר הנה לה, לא תדענו,
ומדוע למה? הבה אשאלה.
ומה יפה ונהדר הנה זה היום,
או בשבתך שאנן בארץ אחרת;
בהתנוסס על ראשך כתר הלאום,
וחנים לאומים חנות על ארמך.
והנה היום הנה יום צהלה ורנה,
אך משתה ושמחה ומחולת מחנים;
— אחיו במסרת הברית, כחבלי אמונה —
להרנין לב ונפש, תאנה לעינים.
ואתה ונתה, שכחתהו לנצח,
בשבתך ארצה, בעובך כל מחמדיך —

פיריטון.

מאכל ליום טוב.
לא היו ימים טובים לישראל
כחמשה עשר באב (תענית).
ימים שנים בטיבם ואפים משנים.
מחלצי אב יצאו אב החדש;
האחד וועף, פניו רעים מנינים,
והשני עלה, על פניו הרבת קדש.
התשיעי בו, הנה יום מר,
לכבי ולמספר על צרה ואסון;
והחמשה עשר, זה החג הנבחר,
לענן ושעשועים, לשמחה וששון.
ואתה ישראל כבר עשית, מלאת
חובתך ליום הראשון, כמשל עליך;
העשית עליו אכל, צמת, ענית,
לארץ ישבת, נפלת על פניך.

השומרים ושני נגרים ואחדים מהנוסעים ויגלו מין אלף רובל וכל הון הנוסעים ויכנס. במסע אחר אצל ווארשא גולו מורדים מאה וע"ה אלף רובל. בכית הדפוס של עתון סוציאלי נמצאה רשימת שמות אנשים העומדים ברום המדרגה, שקשרו קשר על הצאר וביתו. הממשלה מסרה לדין את כל צירי הדומא, שהתאספו בפנילנד אחרי בטול הדומא. מיליוני ברזים נחלקים בין האכרים, לקים ולחלק ביניהם את ארמיה בעלי הנכסים הגדולים. תקומת אברים תהיה בקרוב. שכיתה כללית לא תהיה.

משוכת הכולגרים. הכולגרים ערכו פנרומים ביונים ע"פ מנהג רוסיא. מחזיקים בנושנות הם הכולגרים, כאחיהם ברוסיא ואחרי השע מאות שנה, שקבלו הסלכים האלה את דת האהבה, לא השתחררו עוד ממנהגי עובדי האלילים. מי שאינו טוב בעיניהם הרגו ויהרגוהו ואת שללו יבזו. כן הם עושים המיד ליהודים. כמעט ככל שנה נשמע קול שועת אחינו מארץ הבלקן הזאת, כי העלילו עליהם איזו עלילה שוא, לשלוח ידיהם בהונם ובנפשותם. אבל הנפש הפראית האלילית לא תדע גבול. גם כאחיהם כני אמונתם ישלחו יד. ככל ארצות הבלקן יחזיקו העמים בדת הנוצרית היונית. רק לכל עם כהן-גדול מיוחד. היונים היושבים ככולגריא רוצים ככהן גדול מקרב אחיהם והכולגרים כופים אותם להכפף לכ"נ הכולגרי. כאשר מנה הפטריארך היוני מקנסטנטינופול כהן גדול חדש וישלחהו לכולגריא, לא נהנו אותו פקידיו כולגריא לעלות מן האניה והעם הפרא הוסיף משלו וילכוד את כמות היונים וישלל שללן ויתנפל על כל יוני עשיר ויגזל את הונו וגם דם יונים שפכו, כן עשו בארבע ערים, אשר כהן יונים יושבים. אבל גם היונים אינם טובים מהם. הם עושים כן לרומנים ולכולגרים כמקרון. זאת היא הגאולה, שהכיאה מלחמת רוסיא וטורקיא לעמי הבלקן. מידי טורקים פדו אותם והם משמידים זה את זה. אלו עשו טורקים או חניאים ככה לנצרים, מיד היו ספינות אירפח צרות על מכצרי טורקיא וחניא ולעמים נצרים הכל מותר, לא רק לערוך מטבח ליהודים נקיים, כי אם גם לנצרים מאמינים, כענייניהם הפנימים אסור להתערב, אף שהם מפירים כזה כרית העמים. זהו היושר הארפי, כשנת אקף התק"ו ללידת הגואל".

על המצפה

שני נמנויות עברים חדשים!
 אין לך דבר העומד בפני הרצון הטוב והכביר. איש שהציב לו מטרה גדולה לחייו והוא כעל גפש יודעים את חסרונותינו, כאשר על עצמנו, כעלי החסרונות.
 אמר לי, איך אתה מתענג ואמרת לי, מי אתה. כשאיש ממנו מהכונן, איך יכזו לנו הכאים אחרינו בהוציאם משפט על תרבותנו, חקינו, הרגשתנו, אהבת-האנשים שלנו, אמונתנו — אז כעין כושה הכסה פנינו, כשאנו מביעים, ע"י כתיבת השנה תחת מעשה ידינו, את זמן חכורם.
 אולי יהיה הרבר לפלא, אבל אמת הוא, כי כפי העני חסרון העשר אצל איש אחר או שפלות המצב, חטא מות הם. החפץ שיכבדהו הדל צריך להיות עשיר או נסיך או ראש האזרחים.
 אין אריסטוקרטים — כהמון.
 יכול כלימר חפץ עד שתובל.
 סופר שיש לו פנאי לפרש את כל מה שהוא אומר, אין לו הרכה לבתב.
 קורא, שאין עתותיו כידו לשאל: מה זאת? — לא יקרא כלל.
 אתה מדבר יותר מדי על אדות עצמך... זה אינו מנהג העולם. — אני יורע זאת. אבל הוא ממנהג הפילוסופיה; כמשפט "cogito ergo sum" (אני חושב, איפוא ישני), המלה "אני" ישנה פה שתי פעמים כהן שלש מלים.

כדור המדבר, שעמד תחת יד משה רבינו, לא היו הכל קדושים? עליכם היה לעמד עתה על המשמר ביתר עזו ולהרכות בתעמלה, למען יהיה לציונים דתיים הרוב כהסתדרותנו ואז לא נירא מפני הפגשים וגם ההנהגה תהיה על צדנו. הסכלתם "ישוה רבותינו. הודו על הטאתכם והקהילו אספה יודשה כללית וותרו על משרותיכם, למען נבחר ראשים הרוצים ונכונים מכם. עתה יש לנו תקוה להסתדר כפדרציא מיוחדת ואז שדה רחב לפעולותינו.

ענינים מדינים

תקון הבחירות באוסטריא. הוק תקון הבחירות אינו כמזח עוד כמו שנדמה כהסגר הפרלמנט. מהנגדי החוק מצאו תחלה חרשה להפר אותו. הצירים כעלי האחווה הגדולות ויתר הצירים כעלי הזכויות היתרות התחכרו לתכוע לכותרים משלמי המס, שיש להם גם היום זכות כחירה יתרה, זכות כחירה כפולה, כלומר מסירת רעתם תחשב כשתי דעות, בעוד שלא תהיה לבחורים חדשים רק דעה אחת. כזה הם רוצים להכטיח לעצמם את כחירתם בכית החדש. יש לחוש שהתכיעה הזאת המצא לה רוב כבית הנאמנים וכל מחשבת הממשלה, להנהיג כחירות שוות כלי כל יתרון לאיזו מפלגה, תיפר.

המצב ברוסיא. הממשלה החדשה של סמולפיין, רוצה להראות, כי כלי דומא אפשר יותר לעשות תקונים מאשר עם הדומא. עתה, כאשר כמלה הדומא, היא מתחילה לעשות חקי צדק וכאותו זמן להכריע את המורדים כיד חזקה וכלי חמלה, הוא מכקש למנות למניסטרים את צירי הדומא הכפלה ממפלגת המתונים וכפי הנשמע בכר הסכימו לו שלשה מהם. המניסטרים יהיה אחד מפלאי רוסיא: מניסטרים פרלמנטי כלי פרלמנט, כמו שכקשו לעשות קיסר וטוקרטי כלי אוטוקרטיה וכאשר לא היה אפשר השיכו גם את האוטוקרטיה למקומה. אכל המורדים לוענים לסתירות כאלה. המה מוסיפים לבער אחר הרשעה כמקדם ולהסית את הצבא למרוד. ומרדודת הצבא מהפשמות בכל חלקי הצבא כלי הבדל, גם כחיל שומרי ראש הצאר וגם בקוזקים. מלחמות צבא בצבא היו כימים האלה במקומות רבים בכל רחכי הממלכה. כמבצר סוועאכורג בפנילנד לכד החיל המורד את המצודות. כמלחמה נפלו כחמש מאות איש. פקידיו הצבא נתפשו בשכי והצבא הקים לו מנהיגים אחרים. עדה מורדים התנפלו על מסע מסה"כ אצל משענסטחוב, שהוליד כסף ממכס הגבול, ויהרגו את

הציונים מכה"ב. ובני עמנו ההרדים עומדים ומראים כאצבע כנצחון: הלא ידענו מראש את אפים של הציונים! ראו עתה מי הם: הכר פושעים! ושרידי הציונים החרדים נואשו וימוגו, אינם יכולים אף להראות על המזרחי הנאמן לדת, כי הכל הושבים אותו כמת. והציונים האזרחים נשמטו אחד אחד וינסו מן המחנה ובתוך ההסתדרות נשאר רק ציונים הפשים, חניכי בתי ספר של נכרים והניכי הסוציאליים, שנכנסו זה עתה אל המחנה כראותם, כי ציונים חרדים כמעט אינם וקולם אינו נשמע. וכעוד הננו תוהים ודואגים על התפתחות הדבר שלא לרוח רוב העם, נשמע קול המזרחי, הוא קם ומחכך את עיניו וקורא: עודני חי. אספה תהיה כפרנקפורט, ובאמריקה הגידו המזרחים טעמם מדוע שתקו עד כה. אספה כללית תהיה לציוני אמריקה והמזרחים לא השתתפו בה. האספה בארה את הרבר כמוגו, כי המזרחי מת ואין לחשוב עוד עמו. והנה קול המזרחי נשמע: לא מתו, אבל לא יכולתי לפעול מאז נכנסו הרדיקלים אל מחננו. כן הודיעו בגלוי. עתה אנו יודעים איה אנחנו. לא רמזתי מת, כי אם מנהליו אינם הגונים, ראו מתנגדיהם כאים ותרפינה ידיהם ויכרהו וישליכו את הגלם. תחת להרים את הרגל וללחום בהתאמצות כל הכחות, להציל את ההסתדרות, לכל תכנע תחת ידי הרדיקלים ולכל יהיו המנהלים מברהים להרכין ראשם תחת הדיקטטור שלהם — הפקידו ראשי המזרחי הנכבדים את הכל וישוכו וישבו איש על כסאו ויניהו את כל ההסתדרות, את הקנגרס העתידי, את הכאנק ואת הקרן הקימת ביד החפשים, הזאת היא תכסית? בנידה היא זאת רבותינו! פשיעה כקלות דעת בישראל! הידעתם מה עשיתם? מסרתם בהתרשלותכם את הנהגת ישראל ביד אנשים, שלא הנכו על ברבנו, שאינם יודעים אותנו, ביד אנשים, שהרגילים חכמים נכרים להביט ככזו על תורתנו, כמו שהם מביטים בכזו על עקרי דתם, שאינם מתאימים אל המדע. גרמתם הלול השם נורא, הפרת התורה ובטול הדת. באמת לא היה צורך לנוס מתוך המחנה, כי אין כל אסון אם נכנסו גם רדיקלים אל תוכו, אדרבה עלינו לשמוח, כי שבו אלינו הבנים האלה, אשר אמרנו לא ישובו עוד אלינו. עלינו רק להלהם עם אלה מהם, שכאו בערמה מן ההויץ להתעלל ביהדות, אבל רוב פ"צ הם בנים נאמנים לנו, הנם העסקנים ההרוצים בכל המפלגה. מי זה הגיד לכם, כי כל הציונים מברהים להיות צדיקים וקדושים? לפי ההגיון הזה עליכם לעזוב גם את היהדות, כי הלא ישנם בתוכה הפשים, והחפשים מושלים בנו. והלא אף

את כל עסקיך בשכיל העסק האחד הזה, ושלמת כעד התקוה הקמנה כשלותך, ככריאותך, כפרנסתך, ככל אשר יוכל האדם להקריב ועזבה את אשתך ואת בניך, לאמר: אשתי מה לי ולך? בני, מה לי ולך? את האמת אנכי מכקש, הכיטי נא אשתי, הכיטה נא ילד ייצא חלצי. ויצאת המדברה ולכשת עור גמל על כשרך וחגרת חגורה עור ואכלת חנכים ויערות רכש וחשבת וענית, והתעמקת... והיית מוטל כספק... וענית עוד פעם, ועוד, ועוד פעם... המיד, המיד מחדש... והרחבת את כיתך עד הגבול האחרון של אפשרות הידיעה, היכלה, המדע וההשגה, והרמות את כח מחשבתך למעלה, ער אשר תמלא תפסתך... ואסרת את רעיונותיך כעגלה השאלות הכללי נפתרות, כעגלה הכברה מאד... והכית אותם כשום רצונך, עד כי יחשכו האופנים להשבר ועכות העגלה להנתק... כי זאת תעשה... והיה כי עשית זאת, עד אשר תלאה נפשך וכשרך מעל עצמך יפל... אם תחשב אז, כי למדת איזה דבר, כי יודע אתה, כי משיג אתה איזה דבר.. שוכה אזי מן המדבר, שמע לקול לבך, המעוררך להודיע כרכים את רעיונותיך, ואמר: "אחי, נראה לי, כי הרבר הזה כך הוא". אז יחלקו שומעיך לשני מחנות. המחנה האחד יקרא: "האיש הזה הוא רע".

רעיונות.

אנו כועסים יותר ער האחרים, על אשר הם

אפס העין ההודרת אל תהלוכות העולם רואה, כי לשוא הוא כל המלחמה, יען כי בינתים הגרשנה שפות המדינות את שתיהן. הסבה להתגברות ה'ז'רגון אינה בהתפתחות לעתיד, בי אין השפה הזאת שפת-עם עתידה נחוצה, כי-אם רק נוכחיות, בדיוק; עוברת. הדרו הישן, אשר לא למד היטב שפת המדינה, מרגיש כעצמו צרך לדעת את הדברים הנעשים בעת הגדולה הזאת, וע"כ הוא קורא ברצון עתוני ז'רגון, "שפת אמו". זאת הוא עוברא ולא יותר. אולם לא יעלה אפילו בחלומו לההרגש ולהתפעל בשביל ה'ז'רגון. ואם ישנם איוו צעירים נלהבים בשביל ה'ז'רגון אז ההתלהבות היא מלאכותית, שלא-תוכל להתקיים. החיים הם כנגדו וקדוש ג"כ איננו לנו. עלינו רק להביט על החיים הממשים של משפחה יהודית ואז נכיר מיד, ששפות המדינות יורשות את מקום ה'ז'רגון בתור שפה מדברת. באמריקה גבר ה'ז'רגון ביותר והרור הצעיר כבר שכחהו כלו. לא כן הדבר בעכרית, הוא איננה שפה מדברת של העם, כאמור, רק שפה ספרוהנו, לכן מוכן מעצמו, שקוראי עתוניה וספרותה החרשה, המה רק המעט מול הקוראים יהודית ולזה לא תועיל שום תחבולה, יען כי ה'ז'רגון הוא נחיצות נכחית, אבל מול העתיד נחשב בעינינו כדבר מת, וע"כ אין לשפה העכרית להלחם בו; כידוע אין לוחמים עם המתים, כי-אם עם החיים. מלחמה אחרת כבר ועצומה יחד תחכה להשפה העברית, והוא בשפות המדינות. החיים החברתיים והרעיון-הלאומי השורר בכל הממלכות-כופים את הכל להכנע תחת שלטון השפה הרשמית. ואיך תוכל השפה העכרית לעמוד מול האויב הנורא הזה? אבותינו עד עתה אהבו ויקדישו את התורה וע"כ מסרו את נפשם גם בשביל השפה, אשר בה נכתבה, ולכן חיתה השפה כפיהם עכ"פ בתפלות ובספרותם, אבל עתה, שהעוסקים בתחית השפה חותרים בכל עת להפיל את עמודי התורה והאמונה, מאין ישאב הדרו החדש את האהבה ומסירת הנפש בשביל שפה, שאינה חיה בעולם המציאות? ולא רק לדעת אותה מהכתב, כאשר עשו עכ"פ אבותינו, אלא גם לדבר בה. הספרות העברית הנכחית מגדלת תלמידים, אשר יראו בתורה ובספרותנו העתיקה, מעות היסטורית בהתפתחות העם העברי, ולמה ימסרו תלמידים כמותם את נפשם בשביל שפה, שאינה חיה בעולם המעשה, בשביל ספרות ישנה או בשביל ספרות חדשה אי-מקורית? הלא יוכלו לריות את צמאונם מהסקור הראשון של הארפים. ומהיכן השאב השפה העברית את חייה? האם מ"הלשכה העברית" בברן? נניח שהדרו הצעיר ימעים את הנגינה כראוי ומבטא אחד יהיה שולט, המזה תשוב השפה המתה לתחית? אם באמת אנו רוצים בתחית השפה, אז עלינו בראשונה נטהר את בית ישראל ולגדל יהודים בעלי דת, היודעים אָת ערך תורתנו ואז לא תוכל שום שפה נכרית לגרש את הגבירה העברית. לא אגורת עברים, אלא אגורת יהודים נחוצה לנו.

ד"ר יוסף מנחם זיננרייך.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. (אל מר שמואל הכהן שפירא). בשום לב קראתי ירידי את פליטונך, "משחקים על הבמה" בגליון כ"ט של "המצפה". ובעוד שמצאתי דברים ע"ד הקומדיית השונות בחיי צבורנו נכונים ואמתים, התפלאתי מאד על התרגזותך הבלתי צודקת על התנהגות הדקטורים באספת הציונים האוסטרית בקראקא והנני אומר לך גלוי, כי לא הטיבות עשות, לכתיוב ע"ד הענין הזה ולהסב מדנים בין אחים. בן ידי, בתור אחד מבחירי הציונים בקראקא לא היה לך בשום אופן לכהוב בסגנון כזה על אנשים העובדים עבודה קשה לטובת הציונות, ולהראות באצבע על התהום המבדיל ביניהם ובינינו הציונים החרדים, יען אחד מהם לא התנהג אתנו כשורה. יודע אתה בי בין הנעלבים בשעת האספה נהכבדתי גם אנכי להיות והלא יכולתי גם אנכי להביע את התרגזותי וצערי באיזה עתון; אבל לא מצאתי הדרך הזאת נכונה, כי יקרה לי מאד הציונות, זה האירעאל הרם, שכה

בבוקובינה, מלבד זה שבמורביא. זהו פרי עמלו של עוסק בצרכי הצבור באמונה בלבב שלם. עסקנים צבוריים ישנם רבים, ישנם גם חרוצים, ישנם גם מכשרים ישנם גם עובדים באמונה, בלי תועלת לעצמם. אבל סוללי דרך חדש, צועדים באורח לא עבר בו איש ושוחקים לכל הרואים סכנה בכל מעשה חדש, אם רק נוכחו, כי בזה יושע העם — עסקנים כאלה אינם, כי-אם אחד ברור במקצוע הזה והאחד הוא מיסד שלשת הגמנויות העבריים כאוסטריוא. נקוה, בי הגמנויות החדשים יהיו טובים מזה שבמורביא, בי שם חסרו מורים יהודים מומחים ללמודים העבריים ובגליציה ובבוקובינה לא יחסרו מורים טובים. הוא מבקש לו מורים מומחים כאמה, שיהיו יראי ה' ושומרי תורה ידועים. גמנויות ישנם אפא, אבל תלמידים לא יוכל הרב לברוא כעצמו. עתה מוטל עלינו, להמציא לו תלמידים לכל גמנויות, שכל אחר ישלם עשרים כתר לחדש, למען יוכלו עמוד. על כל יהודי היודע את נחיצות גמנויות כזה, לגדל בנינו לתורה ולדעת כאחד, לעמל בכל כחו כין חביריו אבות נערים, להכתיכם כגמנויות הזה. ביחוד מוטל הדבר על יהודי קראקא, שכלם אוהבים תורה ודעה והגמנויות הוא בעירם ואין להם להוציא הוצאות יתרות. הרב רוצה ליסר שתי מדרגות בכת אחת, למען יוכלו גם נערים, שכבר גמרו מדרגה אחת בגמנויות כללי, ללמוד כו. גם ייסר מחלקה מכינה, להכין ילדים, שלא למרו עיד ככ"ס כלל, להכנס בשנה הבאה למחלקה הראשונה. הרב מקוה, כי בשנה הבאה ישיג להגמנויות כקראקא את "זכות הגלוי" (אָפּפּענמילכיסקייטס-רעכט). עמלו, ההאמצו כל חובכי היהדות החרדים לקיומה, להרבות את התלמידים והדעו, כי רבר טוב פעלהם לעמכם ולכבוד ישראל. — הרוצה להכתיב את בנו באחד הגמנויות העבריים יפנה נא מיד אל Rabbiner Dr. Jung Ung. Brod (Mähren).

ה'ז'רגון.

שחוק מר ומכאיב לכ הוא לראות את מלחמת ה'ז'רגון, שפה מדברת, אבל הולכת וחסרה מיום ליום, עם השפה העברית, אשר חיותה עד עתה היא, מלבד איזה יוצא מן הכלל, רק בספרות ובהפלות. כידוע היתה גם השפה הרומית כמעט ער חצי המאה השמנה עשרה, לא לכר שפה הספרות והתפלות של כל עמי ארפה, כ"א גם השפה המדוברת של המלומדים, בה שרו המשוררים, בה קוננו המקוננות, בה דנו הדינים בה משלו המושלים, ובה דברו האנשים החשובים ביניהם. תלמידים למדו אז לטינית לצרכם, כאשר ילמדו כנינו עתה עברית, אבל השפות הלאומיות דחיה לגמרי. ומלחמת ה'ז'רגון עם השפה העברית הוא בקולי קולות;

עיניו החתולות הוא מלמיש לנגדי. אז תאחזני פלצות. רעד עובר ככל בשרי, הוא מגפפני, מחבקני ומנשקני; ובעד כל נשיקה ונשיקה אני משלם בדמי לבני. במח עצמותי, פשוט, הנני קרבן עולה על מזבח אהבתו... ומה אעשה? האזעק חמם? האקרא שוד? האדרוש משפט? — ושמעתי מאחורי הפרגוד, כי יש בעלי חיים, בעולם תחת השמש היפה, הולכי שתים, הקוראים לעובדות כאלה הומנות, והם מצאו באור אחר, ע"פ פרידס, לפסוק הזה: מגפפני: נו, מהיבי תיתי, מדוע לא! מתקן את נשמת, מנקה אותה מחלאה... ומטהר אותה מוזהמתה! מחבקני: מסתירני תחת כנפיו, לבל יאונה אלי רע. ולבל יכנס בי רוח... חלילה וחלילה! ומנשקני: הוי, זהו מדרגה גבוהה ועליונה, זהו מיתת נשיקה... והלב? והמח? — עמ, פתיות, ראקציאנות. ובכן הוא הצדיק, הוא הרחום, משפיל עיניו למטה, ומרחם על כריה קטנה ושפלה כמוני — ואני הנני שקן, עז פנים, כפוי מובה, נזון בזכותו ומורד בו... ועל בן אינני מוצא עצה ותחכולה לנפשי בלתי אם לשנוא את החיים. נמצא ונמסר לביהד"פ ע"י זקן — שב, זאלקווא.

ברה יזכה, שיש ביכלתו לצמצם כל הגיונו ומפעליו למטרה היא, אי אפשר שלא ינבר על המכשולים העומדים לשמן על ררכו ויגיע בתורעה למטרתו. ובלבד שלא יהיה תלוי בדעת אחרים החוסמים את דרכו לתכלית מהנגדה לתכליתו. הרב ר"ר מאיר יונג הציב לו למטרה, ליסד גמנויות עבריים ליהודים נאמנים, הרוצים שגם בניהם יהיו יהודים כמוהם, אבל עם זה ירכשו להם גם חבמה ומדע בכלי מהור באופן שלא תעבירם ההשכלה על דעת קונם. רבים הטילו ספק באפשרות הדבר. לדעתם תורה והשכלה הם שני דברים סותרים זה את זה. לדעתם צריכים בני עם סגלה להיות נבערים מרעת, גרועים בהרבות אף מן העמים השפלים, שזה עתה יצאי מכלל פראים ורק אז יחזיקו מעמד ביהדות המהורה. אבל האיש, אשר כשרון לו להתכונן בכל רבר בהגיון ברור, ימצא, שיהדות הרורשת בערות מן היהודי לא יהרות היא, יהרות הדורשה, שיהיו היהודים גרועים ושפלים בתרבותם מכל העמים, הורסת היא את עצמה וגורמת חלול השם והתנונות ישראל ובזיון התורה. לא כך אמרה התורה. לא נאמר בהורה, "עם סכל הגוי הזה", כי אם "עם חכם ונבון הגוי הזה". וגם בתוכחה, שקללנו בה בכל מכה ושפטים רעים, לא קללנו בסכלות. הלא חנם חוננו בכינה יתרה ובכשרונות מיוחדים, אם מצוה עלינו להשאר בבערות בעת שכל העמים עולים מעלה מעלה בתרבות, בחכמה ובכשרון המעשה. לא לתהו נברא העולם, כי אם לישוב ולהתפתחות ואך מהבילים המה אלה הגזורים, כי כל העמים יעסקו בישוב העולם ואנחנו נשאר אחרונים לחרפה ולקלסה ער שבנינו יבושו בעמם. אבל זאת היא מכתנו, שכמו שקשה ליהודי פרנסתו מאשר לכל אדם בעולם כן קשה לו קנין החכמה. הלא אמת היא שכל השולח בניו לכ"ס כוללים הרי הוא כאלו מכריתו מכלל ישראל ורק לקנין חכמה באופן הזה מתנגד בל יהודי נאמן בצדק. את הסתירה הזאת ראה הר"ר יונג ויקדש כל חייו וכחו להרצה כיסוד גמנויות עבריים. בתחלה יסד גמנויות עברי בעירו וכראותו, כי כמעט כל תלמידיו מגליציה הם, שם לבו ליסד גמנויות בגליציה עצמה. אך, בתחלה רצה להיות תלוי ברעת הקהלות והרבנים ולא הצליח. נסה בלבוב ולא עלתה בידו, נסה בקראקא ויהנגדו לו רוב ראשי הקהל וילך לבוקובינה, שהתחוללות לא הכתה שם שרש ושם הצליח. בסטורוזיניץ נוסד גמנויות עברי ברשיון מועצת החנוך ובתמיכת הקהלה ועוד בשנה הזאת יפתח. ובינתים עלתה בידו להשיג רשיון ממועצת החנוך בלבוב, ליסד גמנויות עברי שני גם בקראקא בלי עזרת הקהל. עתה זכיני לשני גמנויות עבריים חדשים, אחד בגליציה ואחד

אתה מדבר יותר מדי על אדות עצמך... — בן אני הנני נושא אהבתי האחרונה. הרבה אהבתי כמרם נולדה אהבתי זו. אבל כשכבר ישנה... והאחרונה... (תרגם ירמיהו פרנקל).

חתוליות...

(כתב יד ישן נושן, שנמצא בחור אחד העכברים) שונא אנכי את החיים! כלם, מקרני ראמים עד בצי כנים, ממעופפים השמימה עד הווחלים על הבטן, בולם אני מתעב וממאס; אני מתעב גם את הטובים שבחיים, את הצנועים שבהם; אני מתעב גם את החתול הזקן והצנוע... והחתול הזה, אמנם צנוע הוא; הלוכו בנמוס, התגרדו בענוה, נהקו בתמימות, אכילתו בכבד ראש, נזהר בדברים שבצנעה וכלו אומר כבוד — אך בעיניו נוצץ אש זרה, אש תפתה; ומפני האש הזה אני מתחבא, בורח, אני מתחבא במערות צורים, במחילות עפר. בנקיקי המלעים; אני בורח לארבע דוחות העולם... אך לשוא, עמלי לריק. הוא, דוקא, כמו להכעים, אוהב אותי ומחבקני וכמה שלא אתחבא ואברח מפניו, הוא רודף תמיד אחרי ומדביקני, יעמוד ממולי ואני רואה אותו. אני רואה אותו, והוא רואה אותי, ואת

הפקידים המחלקים והעניים המקבלים, ויקבל דו"ח מאופן חלוקת הבספ, ולהעיר כל המקבלים, כי יספרו הכל בלי פחד ומורא מהפקידים.

(2) בי יעריך הרב נ"י להם חקי החלוקה ברוח מודרני, וע"פ משפט הצדק והיושר לפי ערך נפשות המשפחה, מבלי לכבד ולשאת פנים, ליהודי יפה"ו ולנכד".

(3) ייסד קומיסיה בת עשרה חברים ויו"ר, המפקחים על הסדר ואשר אליהם יבא כל דבר ריב ומצה בין המחלקים והמקבלים — המה יבחרו בכל שנה מחדש בכחירה נסתרת — היינו ע"פ פתקאות בקלפי — מבלי הצדדים, ולשתף בזה אחד מהרבנים או מהסופרים שם. המה יודיעו פעם אחת בחדש לועד הגוים פה בגליציה כל חדשות נכבדות, אשר יקרו בא"י. הקומיסיה התאסף בימים ידועים כשנה ואז יוכל כל מי שיחפוץ להציע תלונתו וטענותיו.

(4) לאשר אחרשוב, כי ההוצאה העלה לכל הפחות עד ת"ק כהר, ע"כ הנני מבקש מהעורך, כי יפתח בעתונו קונסרקריפציאן לעשרים או לכ"ה מהנדבכים, שיתן כל אחד עשרים או כ"ה כתר — אנני הנני הראשון החותם — להוצאות הרב, וממני יראו וכן יעשו אחי ברעה. וברכת האוכדים עלינו תבא. ח. וויטצנער, — כעת בסאראיעווא.

מכתב מארץ ישראל.

צפת. הן לא נעלם מצב אחינו במארוקא הנגשים והנענים תחת רגל המחמדים ובאשר תעלה צעקתם לפני מלכי אירופא ע"י האליאנס בפאריז וערכו מחאה גלויה לממשלת מארוקא, מה תעשה הממשלה? הפקידים ישלחו להזמין את גדולי היהודים (גם אלה אשר המה בעצמם חתומים על כתבי הקובלנא) ויכריחו בשושים לחתום, כי שקר ענו כם ואדרכא הממשלה התן להם צדקם וצירי הממשלות מאירפא אך הואנה מבקשים. ואחר יוסיפו לענותם על אשר נשמע בחוץ קולם. מטרת דרישת חתימתם מלבד שהיא לנקות א"ע נגד הממשלות האדירות צפנו כזה גם עומה עמוקה, להראות שהיהודים כועטים בטובתם, כאומר אי אפשי בטובתך, למען לא יהינו לבא שנית במחאה. אבל כל בעל שכל יבין את זאת, כי כ"ז שההנוק נתון תחת שבת המלמד, אימה המלמד עליו, ועת ישאלו אותי מדוע אדום ללבושך, ההבך המלמד? יכחיש הילד לאמור לא הביתי. אולם כאשר יוסר שבת המלמד מאתו, אז יפשיט בתנתו, להראות, כי מבף רגל ועד ראש הוא מלא מכה ופצע. ככה קרה אותנו בני גליציה פה, ה"אמת" בגליון י"ז מ"המצפה" החל לגלות טפח מהנהגת הממונים ובשנודע להממונים פה חרה להם מאד, שנמצאו עזי פנים לספר בחוץ. ובכן למען יסברו פיות החצופים האלה נתנו לב לגול מעליהם האשמה, אבל לא בהשבת הגזילה, סך עשרים כתר לר"ו מיארטשוב (בספ ענושים, אשר שפבו דמו כמים זה קרוב לשנתים), בארבעים ב' להאלמנה חוה וויקלער מקאליש (אשר גרעו לה אנשי האיסקס בארבע תקופות כאמרם שלא נשלח לה יותר), בערך ששים כתר להאלמנה שרה סאם מזבאריז (האחרונה כבר נסעה למנוחות מרוב צער) את מעות הרגל משלש שנים למשפחה כרוין מבראד (סבום הגון) וכדומה, או להשיב את ארבעה בתי הכולל, אשר בעליהם הקדישים לקרן קיימת והמה מברו אותם זה מקרוב, בית ר' ניסן העליר מסאמבור, בית רחל מסטריא, בית ה"ר דוד צבי מסטריא, בית ה"ר בינוש מחיראו. ומה נעשה בהבספ? את הגזילות האלו לא החזירו, כי אם החליטו לכפות הר בגזיות על אנשי הכולל, לחתום מחאה נגד ה"אמת" ונגד הנאכ"ד רישא, אשר קנא קנאת האמת והצדק ויערבו כתבים ברצונם בחרופים וגרופים וזמינו את בני הכולל לחתום. גם המשמש סובב בפתחי בני הכולל, כ"שם הממונים". המלים אלה השילו חיל ורעדה, כאלו יבא שומר ממשלה דומיא בשם שר הפלך. ומי שלא יבא עה"ח יגורו התקפים, כי ידיו היתה במעל הזה ויעשו בו שפטים ושמו יכתב בפנקס השחור לדראון עולם בשם "מורד".

מובן הדבר, כי אלה, אשר השליכו את נפשם מנגד לכלי לחתום, מתי מספר המה, ממשלת הממונים ותקיפותם אין לתאר על גליון, וזלה בקצור נמצי. על כל האמור בפרשה מלך ממונה מותר בו הוא הוא וזרעו ועוד בו נוספות, כי ממונה דן דיני נפשות יחידו ואין דנין אותו. מעת צאת הילד לאויר העולם נתון הוא מתחת שבת הממונה, להציגו ברשימת החלוקה, גם אחרי שובו לבית מועד לכל חי לא חפשי הוא מהממונה, כי בלתי הסכמת הממונה לא יזכה

מרניז לב קרא בתהלהבות ברבת "שהחיינו", קרה גם אורי, בקראי את דברי הרה"ג אבד"ק רישא נ"י ע"א חלוקת מעות א"י.

מי אשר אך לב בשר לו לא יעיק לו לכבו בשמעו זה בארבעים שנה אה החמס והשוד, אשר יעשו הממונים האכזרים לאלו שיות האכזרות הממוננים עפר ארצנו? לב מי לא יהפלץ ויהר ממקומו בקראו מעל ספרים ועתונים את עני אחינו המדוכאים ורצוצים משפט האלו, אשר יענום הפקידים האכזרים וירוצצום מבלי אשר נהעורר — אנחנו הנותנים — לעמוד לימנים, להצילם מידי עושקיהם?

אם נראה אות התעוררות מאיש טהר לב, אשר יתקע בשופר להקיץ הנרדמים, יריע על אויביו, לדבר משפטים עם המבערים כרם ישראל, להוציא באור משפט דלים, בעת כזאת התפעל כל נפש יהודי אשר גחלי אש אהכתו לאחיו עוד לא עוממו, ולא יוכל התאפק כשפוך שיחו עלי הגליון, ותהי הרוחה. אם להרב הנאון נאווה ההלה על התנשאו בארי ובלי משא פנים ירוך בענק על צוארי הרועים המתעים, להוביחם על פניהם בדרכים נבוחים וישרים, גם לך עורך נכבד נקריב תודתנו אנחנו השרירים, אשר לכבנו לארץ חמדהנו ולאחינו העניים שמה, על התך מקום רחב-ידיים בעתונך, להעלות הענין המכסה את בלנו בכבושה וכלמה על הפרק, יען כי שנים רבות ראינו ברעה אשר מצאה את אחינו האביונים ונחריש, ראינו באבדן השיות הנהלאות מחסר ובפן, כברעם תחת משא היגון והעוני, שהעמיסו עליהם פקידיהם, מנהליהם ושוטריהם, אשר יגנבו, יכחשו, גם ושימו ככליהם מהפרומות הנקבצים מדם אלפי נפשות אביוני ארצנו העניה גליציה, אשר יקמצו ויחסרו מפייהם ונותנים לפעמים הפרומה האחרונה מביסם לקופת רמבעה"ג, כסף בזה המשולח להחיות אלפי נפשות משפחה עניות, להשקוט רעבונן, כסף קדשים בזה יהיה לברות למלחעות בפירים, אשר יחיו בלוקסום נפרץ, יקנו הכשיטי, בלי כסף ובנדי משי לנשיהם ובניהם!

עד נאמן לנו הוא הפיטן דר. ל. א. פראנקל בספרו (N Jerusalem, B. II. 59) אשר יבאב כל. לב יהודי לשמוע עריצות נוראה כמוה (*). ועתה ארים גם אנכי קולי לאחי בני מדינת, כי יחזיקו טובה להרב הג' נ"י ולך עורך נכבד. וכאשר התחלתם במצוה, גמרוה בני טוב. חלילה לנו מלדבר סרה ודחשוד את האמרכלים והנשיא בגליציה כי במרמה הם עושים, לשום ככליהם מן כסף הקדשים זה, אך בב"ז הקולר תלוי בצוארם על כי לא יפקחו על הפקידים בא"י המחלקים הבספ, שלא בצדק, ויעשו בהעניים הכפויים תחת ידם כל אשר יחפצו, בצדק יהאונן כשורר ארצנו מר הירש געלבערג בשירו המכאיב לב:

קופת ר"מ בעלי הנם תלויה על קיר,
בל קשימה ושקל הקדש, הובה מונחים,
וסובן ומאסף, ככל עיד ועיר
הולך לקבוצין הבספ, למספר ירחים —
כן קובץ על יד, לארץ הקדושה לשלוח,
למען יאבלו שם עניים וישבעו
וישאר ביד הפקידים לשלל ומלקוח
ובחסר וככפן, שם אחינו יגועו.
לזאת ארשה לי להציע את ההצעות האלה:

(1) נאמר להרב היקר שליט"א, "כתבינא דאגרתא להוי פרונקא", חוב קדוש מוטל על כל אחינו בני גליציה לתת כח הרשאה ליד הרב הנ"ל לדבר בשמנו ולהבון לנסוע בעצמו לא"י בהוצאותינו כמוקדם האפשרי לחקור ולדרוש, ולהבוע לדין שני הצדדים

*) Die Armuth der Einzelnen ist eine Entsetzen und Erbarmenerregende; während die Vorsteher, die ebenfalls als Arme einwanderten, ihre Frauen in Seide kleiden, mit Schmuck, Gold und Edelsteinen behängen. Einer von ihnen verheiratete seine Tochter, die am Hochzeitstage ein Kleid für 1000 Piaster und einen kostbaren Schmuck trug, während das Festmahl, zu dem alle Honorationen Jerusalems geladen waren, 1500 Piaster kostete u. s. w.

משתוקקים אנחנו להתגלמותו, ומפחד פן אויך לדבר ואעורר שנהא וקנאה, ומקמי על עלבוננו, ואדום, ותבא אתה, ירדי, שאיש לא נקך אף באצבעך, ותדעיש עולמות על הציונים הנאורים, ותשבח בחפוך. כי כזאת תוכל להביא רק פרוד במחננו בעת שהשלום נחויץ לו באויר לנשימה. הנך אומר, "שעל כל חברי "ציון" לעשות מחאה בפומבי, ולהניד האמת להדקטורים הצעירים", וראה, ירדי, בתור סגנו של נשיא חברה "ציון" הלא יבולתי לקרוא אספת-מחאה, וגם נתבקשתי לזה מחברים אחרים, ולמרות כי נמצא גם בקרבי רגש כבוד, לא חפצתי לעשות זאת, כי כאמור, טובת הציונות, — ולו היתה רק המקומית — נוגעת אל לבי יותר מעלבוננו; אכן, אם היא באמת אמת, שאהה חפץ שהאמר להדוקטורים הצעירים, אסתפק מאד. מכיר אנכי היטב את כל הציונים הנאורים פה, ולא אכיר בהם אף אחד, שבא אל מחננו יען גרש מחברות אחרות, באשר תאמר אתה והנני יכול רק לאמר, שהנם בעלי נפש יפה, אוהבי עמם בכל לב, והנבונים להקריב בעדו חלבם ודמם. הנך אומר הלאה, שריכס מהם מקיים לבוא ע"י ציונותם לאוהב מנדט; זאת, ירדי, המה דברים של כרם, וכשאני לעצמי לא הויהי קופץ ונשבע שציונינו החרדים נקיים ממשחשבות באלה. אבל זה הוא דבר הנראה לעין, שבשעה שאנחנו, בתור סוחרים עסוקים במשלח ידנו, ושקועים כים החיים עד הצואר, באותה שעה עובדים הציונים הנאורים האלה, שאתה כה מולול בכבודם, את העבודה הדרושה והנחוצה להציונות, ובל קרבן לא יוקר בעיניהם להביאו על מוצב משאת נפשם.

את מי תונה, ירדי, את עצמך? איזו פנים היו למוסדות הציונות לוא היינו רק אנחנו הסוחרים עומדים על גביהן, בלי עזרת אחינו אלה, זה החמר הטוב והמועיל להפרכת עבודתנו? כמה שקלים, למשל אספנו אנחנו, הציונים החרדים, וכמה המה? כמה כסף הבאנו אנחנו לקופה הלאומית ע"י השתדלותנו או וכמה המה ע"י השתדלותם הם? ואת כל אלה שבתה, ירדי, ותעש את כלם אחראים בעד שגנת יחיד? לא, הנני שונה עוד הפעם, לא הטיבות עשות! ידעתך אמנם לאיש בןון וזהיר בדברים, אבל הפעם נבשלת באי-והירות, כי כמחננו, הבלתי נקי גם בלי זה מפלגות שונות, דרוש לבל לראש השלום, ולא לזרות עוד מלח על פצעים, למען הסב נרוי עצבים ומדנים בין אחים.

מכ"ם

קראקא. כבר גמרו החסידים פה ביניהם לבל יקנו דגים לשבת עד שוירידו הדיגים את השער. אבל לא הועילה התקנה, הנשים מוסיפות להוציא מחיר דב בעד דגים, להעשיר אנשים אחרים גוזלי הצבור. לכן לבו ונחויק טובה לר' אהרן זילבערצווייג, שעשה חוזה עם בעל אגם ומובר דגים טובים חיים בזול, רק בגולדן וי' הלר הקיילא. ומה עשו החומסים? קראו מלחמה עליו ומוברים הקיילא בעד גולדן, למען הוריד את הסוחר לשחת ואז ישבו להעלות את המחיר כחפצם וכופותים הם על הנשים הצדקניות, שלא המענה בעבור זה ממצות דגים. הננו עושים כזה רצון מאת בע"ב, להזהיר מקנות דגים מידי מפקיע השער, אף אם יתנו בחנם, כי רק רשת הם פורשים לרגלי הצבור. חובה על כל יהודי לקנות רק מיד ר' אהרן זילבערצווייג ברחוב באויעציאלא מספ"ד 17, למען שבד ורוע רשעים גוזלי הצבור.

סטאניסלב. אכרה גדולה אבדה עירנו בר"ח אב, כמות עליה אחד מבחירי אנשיה, הרב הגביר הנכבד מו"ה רוד ליב לבנסרמ, אבי החכם הסופר מר א. לבנסרמ. בן נ"ו שנה היה כמותו. כל אנשי עירנו חלקו לו את הכבוד האחרון כראוי לאיש גדול ונכבד כמותו. אצל הקלווי הישנה הספידהו הרב מו"ה א. נבנצל ראבד"ק דפה והמ"מ מו"ה שלמה שוסהם בבית-עלמין. לתאר את גדל האבדה, שאין לנו תמורתה, אין די מלים כפי, כי הוא היה באמת בן תורה ובעל מעשים טובים. מימי עלומיו הקדיש את מושב בחותיו לתורה לעבודה ולגמלות חסדים. לילות כימים שם להגות בתוה"ק ויהי גדול בתורה ובחכמה וצנא מלא ספרא ויראת ד' היתה אוצרו. חנך בנוו לתורה, לחכמה ולהושיה ויעסק בצרבי צבור כאמונה. הרבה פעל לטובת עניי עירנו וביחוד לטובת תלמידים-עניים מה"התלמוד-תורה" פה. מנחם ציון ינחם את אבלי! תושב סטנסלבי.

מכתב אל העורך.

ע"ד מעות א"י.

עורך נכבד! במקרה ציר אחד בקונגרס הכולל, אשר בשמעו הרצאת מנהיגנו הרצל נ"ע ע"ד הצעת ממשלת אנגליא הירועה, קפץ הוא ממקומו, ובקול

מאז שהתחילנו לכתוב את ה"מזל" שלנו... (Text continues with a long, repetitive paragraph about the magazine's history and goals, mentioning various names and dates.)

אנו רוצים לראות את כל האנשים... (Text continues with a long, repetitive paragraph about community and shared values.)

... (Text continues with a long, repetitive paragraph.)

Dodatek do „Hamiepe“ Nr. 31.

דעת המצפה

יוצאה לאור בכל חודש

חוכרת ה.

שופנהואר והיהודים.

מאת מתתיהו מיוזש.
המשך

חטא אדה"ר בתמונתו הנצחית אינו מראה כלל על איזה פסמיזמוס, כמו שסבור שופנהואר באמריו, ש"הגרעין הפנימי של הנצרות דומה לזה של הברהמניזמוס והבורהיזמוס; כלם מלמדים חובה קשה על המין האנושי ע"י קיומו בעצמו, רק שהנצרות אינה פועלת פה באופן ישר, לדעתה אין הקיום בעצמו חטא, החטא הוא מעשה האדם הראשון" (שם). אשמת האדם, הירושה מאת אדה"ר, אינה יוצאת כלל משנת העולם ואינה גרעין פסימיסטי. הנצרות, לא מצאה איפא בזה סמך לשנאת העולם, כמו שמרמה שופנהואר. ביהדות לא בא חטא אדה"ר, כמו שהראיתי למעלה, רק להשיב על השאלה מדוע העלם בה רע ועצב, אם היצירה היתה טובה מאד. התשובה בחטא אדה"ר היתה: גרוש לארץ מקוללת. אצל הנצרים, כשכבר התרחקו מפשיטותם הסגופות, היתה שאלה אחרת, מדוע יחטא האדם אם נשמתו היא מטבעה זכה, חלק אלוהי; להשאלה הזאת אין שום יחס עם הפסימיזמוס, השאלה היא בעקרה שאלה דתית. אצל הנצרים הראשונים, אצל אבות הבנסייה הקתולית הקדמונים היו משיבים פשוט: אדם בתור בעל נוף הוא עלול לחטא, תשובה טבעית לכל בעל דת ולכל פסחולוג. בן גם קנט מצא רע רדיקלי באדם, סבות לזה אין מן הצורך. אך כאשר נברה ההתפלספות האולוגית בבנסייה הקתולית רובים, שהיו בעלומיהם מסורים לתענוגים גסים, שבו בהתנוונותם ליראת שמים והתחסדות, התחילו להתעסק יותר בשאלה הנפשית הזאת. מפני מה נכספת הנשמה הטהורה הכרה לחטאים? מרטולינוס השיב,

כלן היו לשבת גד לנחלה ולא לסנשה (יהושע י"ג כ"ה) ורמת גלעד היא רמת המצפה אשר לגד (שם כ"ו). ונראה שהכירו חז"ל, שיהוא המלך היה מורע גרעון בן יואש, כי על כן נקרא בן בנו של יהוא יואש על שם אבי גרעון וכן יואש נקרא ירבעם על שם ירבעל — גרעון, רק שהחליף את הל', לפי שבית יהוא בערו אחרי הבעל. גם המשל, ששלח יואש בן בנו של יהוא אל אמציה מלך יהודה, (מ"ב י"ד ט'), שבו המשיל את מושדי ישראל לעצי היער (החוח אשר בלבנון שלח אל הארו אשר בלבנון לאמר תנה את בהך לבני לאשה. הנמשל: יהורם מלך יהודה לקח את בת אחאב לאשה. חית השדה, שרמסה את החוח, היא יהוא. בזה קנטר את מלך יהודה), דומה למשל, שהגיד יותם בן ירבעל לאנשי שבם על הר גריזים (שופטים ט' ז'). משלים כאלה היו מסורים בידי המשפחה הזאת. בזה נבין למה ספר בעל ס' שופטים, כי נשאר לבית גרעון בן קטן, לרמו, שמשפחת הבן הזה היתה ידועה אח"כ בישראל. גם לתכלית זאת ספר בעל ס' שופטים (ח' ב"ב) שאמרו ישראל אל גרעון: משל בנו גם אתה גם בנך גם בן בנך, להודיע שהכרכה נתקימה ביהוא ובניו. דמיון בין גרעון ובין יהוא היה גם ששניהם כטלו את הבעל.

רסיסים.

בעמלנו למען טובת אחרים נמצא את אשרנו. **(אפלטון.)**
הנה פרחים נובלים, הנה עדימ נופלים; אפם, גם הנה פרי נגמל ואילנות מלבליים. החיים לחי וכל החי צריך להיות נכון לשנויים ולתמורות. **(גתה.)**
הכל צריכים להכרת טובה. כל הכשרונות הטובים ילכו לאבדון אם לא ישימו חכירות לבם אליהם לטובה. **(אימרמן.)**
אם תשאלני למי אמיץ אמר לך: רק לאיש המאמין לאחרים. **(ריקרטי.)**
האמונה האמתית לא נוסדה לתת השקט וכטח לבני אדם. כי אם לתת להם כח לעבוד. **(רוסקין.)**
הסתפקות ועבודה הן רופאי האדם האמתים. העבודה תביא לירי תאות אכילה והסתפקות תמנע מלהנות ממנה יותר מכפי הצורך. **(רוסא.)**
דזהירות תלך לאט והבטחון ידוע כחץ. זהירות ובטחון יחד יביאו אל התכלית בקץ. **(גתה.)**
אמי תצטרך להכפה לאחרים — השמר מהרציע. **(גתה.)**
יותר תלך לבטח רוכך בהסתירך חסרונותיך מאשר בהראותך מעלותיך. **(פטייטון.)**
אבוד זמן הוא גרוע מכל כזבוז שבעולם.
טוב שתשמר בעצמך את סודך מאשר למסרו לאחר לשמרו.

השפעתו על המצב הכלכלי והחברתי של ישראל...
הוא גורם לאיבוד האמונה בממשלה ובמנהיגיה...
המצב הכלכלי והחברתי של ישראל הוא כזה...

המצב הכלכלי והחברתי של ישראל הוא כזה...
הוא גורם לאיבוד האמונה בממשלה ובמנהיגיה...
המצב הכלכלי והחברתי של ישראל הוא כזה...

המצב הכלכלי והחברתי של ישראל הוא כזה...
הוא גורם לאיבוד האמונה בממשלה ובמנהיגיה...
המצב הכלכלי והחברתי של ישראל הוא כזה...

הסברה שמחית, אם לא נלחם נגד הפילוסופיה המוויפת בכלי זין דקוים מבית הפילוסופיה הדתית, נחזק את העלם בדעותיו וחשב כי רק אתו הצדק. שכלו הכלתי מפותח ינוצח בלי כל מלחמה קודמת על ידי ההשקפות המהנפלות עליו, האומרות לעקור את עקרי היהדות, בעזרת ידיעת הטבע, כגון להכחיש כבריאת העולם והאדם וכאפשרות בריאה זו. והוא, העלם, שמח במפלתו. ויותר שהפילוסוף הדיליטאנט, אשר את חברו קרא העלם, יגדל בחקירות הטבע, ויותר שאין המחבר הוא מרגיש ויודע בתמימות משפטיו, אשר את הזכות לשפטם נתנה לו רק גאותו, יותר יחפש העלם להנצח על ידי אויבו.

בהשמע כחכרת הצעירים הללו דבר משפט, הנורע מתוך היפנוזא זו, בלתי מהאים לרוח הדת, בהשבע משפט כזה יש לכאר להם בהמעמה יתרה, כמה טפשות במלית באיתה מיטאפיזיקא הקובעת עקרם ומתעמפת במלית של מדעיות. ויש להעיר, כי ידיעות הטבע מונבלות הן על פי הכונתן העצמית כנכול כל המוחש כחוש הידוע לכל אדם בעל חישים בריאים. המסקנות היוצאות מכל נסיונותינו המוחשיים ושקול הדעת על אדותיהם גם כן לא יוכלו להשפיע אלא על נסיונותינו שלעיד. וכל מה שאיננו, או שלא יוכל להיות ענין נסיונותינו, יוצא מגדר מומחית ואין הם, המבעוניכ, בני סמך לדבר, ואם גם גדלו מאד כמקצועם ועד כמה שהגדל הגאונים שכשמיניהם ותורתיהם אין אלה אלא השערות, והשערות כירוע כך דרכן, השערה של מחר תבטל את זו של היום, וסופה להבטל מפני זו שלמחרתהים. חקי הטבע המתנגדים, לדעת המבעוניים, לתורהנו, אינם אמת מחלטת ונצחית. בחיים הרגילים ישמשו אמנם שמוש מקיף וההכרח שבהם לא יוציא מן הכלל שום בריה ושום ענין כגדרי הנסיון והמציאות. אבל בכל ענין הנוגע אל הבריאה הקודמת להם לחקי הטבע, אין הם והמסקנות היוצאות או המוקשות מהם יכולים להוכיח כלום.

בכקשה, שלא להעלות על הדעת שברצוני להורות לתלמיד בדרך זו. כחפצי לבמא רק את אותה ההשקפה, הנותנת את האפשרות לעקור הוצאות הקריאה הכלתי מושכלת שכביה בהתגלותן לפעמים כביה הספר. כחפצי לכאר, כי השלום בין המדעים ובין הדת הרהו אמנם דרוש מאד, אבל בהגלות הפרוד, יש להגיד את עמדתנו הרוחנית, כי הדת והמדע הרי הם גורמים שונים, שאין האחד יכול להמדד במדת משנהו. ועד כמה שישארו שניהם בתוך גבולותיהם וחוניהם אין האחת מבחשת את רעותה. רק אנשים שאין תוכם ככרם או אנשים שתוצאות מדעי הטבע עורו את עיניהם, הכניסו את כלכול המושגים ואת הפרוד לתוך שני המקצועות, אשר בהם יגלה רוח האדם. כהור דוגמא נשהמש כאותה שאלה על אדות היחס שבין נפש לגוף. רוב

שהפרסים מיחסים אותם לזרתוסטרה בעצמו, אף שנכתבו בזמן מאוחר, היה יכול שופנהואר להצמדק באופן סוביקובי, אם גם לא לפי המדע, שהספור היה לפנים בעל פה והיהודים נמלוהו. אבל ספר בונדהש נתחבר בימי התלמוד, תחת ממשלת הססנידים, ואם הוא מביא ספור, שאין ממנו זכר בספרות הקדומה הלא מיכן הוא, שהספור הזה אינו קדמון ואינו פרסי, כי אלו היה קים בימי קדם הלא מהנדך חשיבותו היה נזכר בונד-אוסטה, הוא איפא לקוח מתורת היהודים, שאף לפי המאחרים נכתבה אלף שנה לפי הבונדהש. מי שיודע את הספרות הפרסית הססנידית, שנכתבה כבר ככתב ארמי, היא רואה בה רשמים עמוקים מהשפעת אנדות ישראל. איצני פה לדוגמה רק ספור א' הלקוח מהיהדות הנוגע ג"כ לחטא אדה"ר: יי מה היה מצויר אצל הפרסים הקדמונים בנדינד (פרגריד ב') לתור א' מן בני אדם הראשונים, שהיה צריק ושלם וכאשר חזק הרע בעולם הועתק מושבו למין ג"ע, למקים סנור מכל, כסביבו יש אך הצלחה ושלום, אין בו קנאה ושנאה, ריבומצה וכז'. יי מה היה לפי זה אהוב הורמוז (אהורה-מודה), שנתכצר לו מדור מאושר הרחק מהפסד העולם, במין ג"ע. על הספור הזה פעלה השפעת היהודים אח"כ, להשלימו. בספרות המאוחרת והססנידית אין רואים, שיימה אינו דר עוד בג"ע, הוא חטא, וגורש ממנו בעכרת האל הטוב, ומושבו בשאול. אם גם הדוגמה, שמצא שופנהואר, היתה נכונה בכל צד, אז היה צריך לשום עינו אל הזמן ומצב הענינים ודרכי ההשפעה. אבל מלכד חסר הדיוק הרצינות, הן היסוד בעצמו שוא הוא, ובשקר מקור ההתדמות. בהספור ממשיה ומשינה, שבו רואה שופנהואר את חטא אדה"ר, מתוארת קורות הזוג הראשון, אך הרעו את דרכם והחטאים שם הם: תחת לומר, כי אהורה (הורמוז) ברא את כל, אמרו שאחרימן בראם, הם ינקו חלב מעז ואמרו שעד הזמן הזה לא מצאו ענג כמו בהחלב הזה, הם עשו גרון לכרות עצים ולעשות בית, ורקו חלב לשרים צפונה. אין שם מעם לחטאים האלה, החטאים מנויים כלי הגיון ובסכלות ברברית, כזו שנכתב בה כל ס' בונדהש, החטאים, שעשה הזוג הקדמוני הם מקריים, אינם באים להשיב באמצע הספור הזה מדוע העולם רע, כמו אצל היהודים ולא מפני מה האדם חוטא, כמו אצל הנצרים, החטאים הם כלי השפעה על מה שבא אחרי זה. לא חטא אדה"ר בתורה ישראל הוא רבר העומד חוץ לספר, כמו שהבין שופנהואר, אלא חטאי בונדהש הם דברים כודדים, עומדים מחוץ לתורת פרס ואין להם שום כוונה מטפיות או חפץ לכאר את העולם. להספור ממשיה ומשינה אין שום דמיון עם ההגדה מחטאו הקדמוני שן אדם הראשון, לא דמיון מחשבי ולא מעשי, ההתדמות היא רק חטא הזוג הראשון אבל אצל ישראל יש בתחלה הזרה יוצאת מאת השם, האדם אינו שומץ

באו רק יחיד סגולה מתי מעט והסגן אסר על הרב לבא
 וחסיד העיר גלגלו על האספה; עתה לא לגלגו...
 היהודים כבודאפסט. לפי הספירה דאחרונה
 מספר יושבי כורפסט הוא 791.000 וביניהם 186,000
 יהודים. רק בני-יורק ובווארשא ישנם יהודים יותר.
 הבאדיארות היהודית. מאדיארים פטריטיים בעיר
 הסמלכה האונגרית קרעו את המסוה מעל פני אחינו
 המתחפשים וירקו בפניהם לאמר: רדו יהודים כלבים -
 בצרפת ובאוסטריא כבר עשו הפטריטיים כדבר הזה לפני
 שנים רבות, למהר את מחניהם מזרע היהודים, יהודים
 מתחפשים כל יבאו שם בקהל פטריטיים, אף אם ישבעו
 עשר פעמים ביום לשקר, כי צרפתים או אשכנזים הם.
 כרוסיה התעוררה ההכרה בשנה האחרונה, תחת דגל
 דפטריטיזמוס הרוסי ישחטו את היהודים. רק באונגריא
 פרח עוד השקר הזה. כמסוה אדום-ירוק כסו אחינו את
 פניהם וירמו את עצמם ואת יושבי הארץ, כי מאדיארים
 הם. בשבוע שעבר פרעו המאדיארים את המסוה מעל
 פני היהודים בכורפסט וידחום מתוך דמהנה. והרוחים
 אינם אנטישמיים מ"מפלגת העם" הקלריקית, כי אם
 אנשים ממפלגת הפרוד משנת 48. בכורפסט הסר ציר
 אחד לפרלמנט. קנדיטים היו שנים ושניהם ממפלגת
 הפרוד של קושוט. הבוחרים היהודים הקימו את קארל
 אטוואש, עורך הדין הידוע ממשפט טימא-עסלאר, שלחם
 בעד היהודים הנאשמים חנם בעלילת דם וגם הוציא
 צדקתם לאור ופטריטיים הנוצרים הקימו את כלע ברכש,
 קנאי ידוע, שונא הקיסר. הצפת היהודים על בחרם באהוכם
 העלתה חמת המאדיארים ויגלו את כל לבם ויקראו אל
 אטוואש: רדה מצדיק היהודים! סורה טימא-עסלאר!
 הפרד בא-כה השוחטים! ושוטר אחד כא-כה הממשלה
 הרכה להרף את היהודים ואת אטוואש. הפרץ בין המא-
 דיארים האכתיים ובין המאדיארים המתחפשים נגלה.
 היהודים לא יקחו עתה מוסר, זה ברור. אבל מקרים כאלה
 יתרכו מעתה והיהודים בעל כרחם יתחילו לשים אל
 לבם: אולי יהודים אנחנו!
 הכל שוחטין. מסטרי מודיעים אותנו, כי נודע
 שם, ששפחות נכריות, שנשלחו לשחוט עופות, הלכו
 אל נוצרית אחת, הרדה אצל בית המטבחים והיא שחטתם
 בחצי המחיר. האין השוחטים נותנים שם חותם של העוף?
 מוכר אנטישמי. במחוז טשאקטורניא באונגריא
 הוקם המוסר שונא אחיו לאנדאור מאת "מפלגת העם"
 האנטישמית לקנדיט לפרלמנט. אך לא הוא נבחר, כי
 אם הקנדיט השני ממפלגת הפרוד.
 אגודת פקידי הקהלות נוסדה באונגריא כאספת
 השוחטים והחונים, הדינים ומורי הדת, שהיתה בכורפסט
 בשבוע שעבר. תכלית האגודה היא לכלכל שיבת
 השו"ב"ם ויתר פקידי הקהלות חברי האגודה, לזון אלמנותיהם
 ולגדל יתומיהם ולתמוך ביד חברים, שפסקו לעבוד בלי
 אשמתם ולהגן בעד חברים, שהעכירום ראשי הקהלות
 בלי סבה.
 המומרים באונגריא. לפי רשימת הממשלה המירו
 בשנת 1904 471 יהודים את דתם בדת הנוצרית. בהם
 244 גברים ו-227 נשים. כאלה לא נחשבו היהודים, שיצאו
 מכלל בעדי דת ישראל ולא נכנסו לכלל נוצרים. ואם
 נחשב אותם וגם את היהודים, שנשא נשים נכריות, אשר
 יגדלו בניהם בדת הנוצרית יעלה מספר הכוגדים ליותר
 מאלף בשנה אחת. אלה הן תוצאות הפוליטיקה המא-
 דיארית של אחינו.
 ההתבוללות באשכנז. ע"פ צייטשר. פיר דעי
 מאגר. או סטאטיסטיק ד. יודען" היו ליהודי אשכנז בשנת
 1904 מלבד 4001 חתונות מהורות גם 748 חתונות יהודים
 ונוצרים. נשואי התערובות מתרבות משנה לשנה. בשנת
 1901 היו 658, בשנת 1902—626, בשנת 1903—668,
 בשנת 1904—748. המצב הזה הוא גם באונגריא ובחולנד.
 והחברות על שם גלדמן בגליציא רוצות להביא לידי כך
 בגליציא נקדקלות המחיריות את הציונות מקרבות את
 החברות האלה.
 הפחד באדסה. ועד המורדים של הצבא הודיע
 את הקוזקים, כי בשלחם ידם ביהודים יצאו אנשי צבא
 לקראתם בחרב.
 הגזרות נגד יהודי רוסיא. המניסטרוים החדש
 ברוסיא רוצה לתקן עתה מה שעותו המניסטרויות הקודמים,

גבור מלחמה. גבורים כעין האפיצירים הלאומיים
 נצרפת ונרוסיא ישנם גם באוסטריא. להראות גבורה
 נגד יהודים בלתי מווינים, שאין רב ריבם, זאת היא
 גבורה, שבל פקיד קל דעת המבלה ימיו בשתי ובשחוק
 והוללות, יכול להראות. אפיצירים כאלה מצייקים ליהודים
 אשר תחת ידם עד שיקוצו נחיהם או ימותו מתוך
 צער וכעס. ובפנשם יהודי הם מתגרים בו כנערים הסרי
 דעת המתגרים ננעו יהודי חלש מהם להראות גבורה.
 בחצר מכלת דברול כטרנוב נצב יהודי נכבד, סוחר חשוב
 מקראקא, ר' בערציע פרענקל ובנא המסע קרא למכירו
 "חיים!" למען יראהו. ושם עמד אפיציר אחד וינף שוט
 כלביב וינש אל דמסע ויקרא גם הוא "חיים". יאקל!
 ויך בשוטו יהודי אחד שיצא. ה' פרענקל העיר, כי זאת
 לא פלל על אפיציר אוסטרי. האפיציר קרב אליו ויחרפו
 ויאים עליו, כי ילקחו בשוט וכלבים. ה' פרענקל נתן לו
 את כרטיסו וידרוש ממנו לתת לו גם את כרטיסו. למען
 ידע שמו. ויוצא דאופיציר את הרבו מתערה ויראהו את
 גבורתו ויכהו. ה' פרענקל קבל על זה אצל הצבא הצבא
 אשר בעיר.

בקשה אל ממשלת אוסטריא. ראש מהלת
 היודים בווינ ד"ר שמערן וראש דאליאנץ הווינית דוד
 ריטר פון גוטמאן. הנישו מכתב בקשה אל המניסטר לעניני
 דחון גראף גולוחובסקי, כי תשתדל ממשלתנו ביחד עם
 יתר מכללות אירופה אצל ממשלת רוסיא, כי תעשה קץ
 להרגות היהודים. במכתב ההיא מוכיחים דכותבים, כי
 דרגות נערכות ע"י הממשלה הקיסרית עצמה ופקדיה
 וצבאותיה לא רק שאינם מגינים על היהודים, כי גם
 יעמדו לינין דרוצחים ומונעים את היהודים מהגן על
 עצמם. חברות הרוצחים מתימרות להיות מוסד קיסרי
 סבוע. לכן תשתדל נא ממשלת אוסטריא עם הממשלות
 דאחרות אצל ממשלת רוסיא, אשר ביחד עם אוסטריא
 היא עמלה לבטל את הכרות הרוצחים במדינות אחרות,
 תעשה נא זאת גם בארצה. ע"פ מאמר הכסא של קיסר
 אוסטריא יש גם ברית שלום ואהבה בין אוסטריא ורוסיא,
 ולפי"ו אין זאת דתערכות בעניני ממלכה וזה אם תרים
 ממשלת הקיסר את קולה בהזרה בשם האנושיות והמוסר.
 שרידי הרב. ללבוז הובאו כשבוע שעבר מאה
 ועשרים יתומים יהודים בני ההרגונים בעיר המטבח. קצתם
 אבדו את אבותם ואת אמותם, קצתם רק את אבותם או
 את אמותם. הם יתחלקו בדרך מסעם כתי נדיבים, שיקבלום
 לגדלם כבנים, ויתרם יובאו לאמריקא. אחינו בלבוז רחמו
 עליהם ויתנו להם כל צרכיהם ימים אחדים, שנחו בהם
 שם מעמל דרכם.

תבערה. רעיר לעזאזל יסק אצל יוסלב היתה
 למאכלת אש. ראש יצאה, כפי שמודיעים אותנו משם,
 מבית נוצרי רחוק מן העיר ורוח הכיאה אל העיר. בתי
 נוצרים לא נשרפו רק עשרה ובתי יהודים נשרפו מאתים
 ועשרה. רק מעטים מאד בהם היו כטוחים באחיות. בעיר
 הזאת לא עשו סוכני האחריות עסקים מעולם. מכנים
 מירסלב ומפרזעווארסק באו במסע מיוחד ודא יכלו לכבות
 מ הסר מים. גם שתי נפשות יהודיות עלו על המוקד, איש
 ואשה. יהודי אחד עושה מוך קנה לו בית ביום השרפה
 ובערב יצא נקי מנכסיו. שני אלפים וארבע מאות אנשים
 נשים וטף שוכנים בחוץ בערסם ובחסר כל. הנזק עולה
 לערך שתי מיליוני כתר. הכל הון יהודים. כל אשר יש
 קאל ירו החוכה עליו לשלוח נדבתו להנהגת הקהלה
 האמללה, כי המחסור נורא מאד. הקיסר נתן לגזקים
 שמונת אלפי כתר.

זה השער לד' וכו'. בקאלוש הזמין סניף החברה
 הגלדמנית את הקהלה לביה"ב. לעשות הזכרה לד"ר
 ביק. דקטור בוגד כעמו דרש כמקום הקרש, כי אין ישראל
 עם, כי אין לו לשון וארץ ובשם כל העדה קרא: פולנים
 אנחנו ופולנים נהיה. ביק מת. אבל מנמתו לא מתה,
 לעשות את ישראל לפולנים ואנחנו נתאמץ לחקות
 מעשיו ומעשי כל. הכתיבים ליהודים, כמו גלדמן, פיפסע
 וצוקר. (היאמרו עוד כבידכ"ג ההוא "הבוחר כעמו ישראל")
 בפקודת סגן ראש הקהל בא גם הרב אל האספה ויתפלל
 תפלת אמ"ר. גם עם רב התקבצו לקומדיה הזאת. לראות
 יהודים נשבעים לפני ארון הקודש: אין לנו חלק בישראל
 לפני שני שבועות עשו בכירכ"ג הזה אזכרה להרצל ולא

לקבורה ואצ"ל בחייו אשר המציה רמו מסור ביד
 הממונים. וכל הגורע פרוטה לאחד באה"ק כאלו נומל
 נשמתו ומה יעשו האומללים אם יגלו מהם גם את
 חלוקתם הדלה? בניה הנשיא יום הקיפה, כי שוהפם
 ר' יוסלי פרידמאן ידיו רב לו, לשים לפניו את המעקשים
 למישור ולמהר את השרץ בק"ן מעמים ואם לפעמים
 לא הצלח מנמתו ויצא הקצף מלפני הנשיא, עד מהרה
 ירצו הממונים דבריהם במלגרות ובמכתבים, שאם
 יגרע משערה ר' יוסלי יסלקו א"ע ממשרהם (כי שקר
 בדי כוב לא יתכן) ושמש הכולל הולך היבף לחתום
 מגרה עפה מלאה קינות על הסתלקות הממונים ולפעמים
 ידרשי עזר גם מאת ממונים של כוללים אחרים בתור
 שמיר לי ואשמור לך, והנשיא לתמו חושב הדברים
 ככתיבתו, כי החשך אור השמש, ירח ובוכבים יאספו
 נגדם ור"י פ"מ בחלקת לשונו ידבר על לבו, כי יש
 כיה מיחוש לכל הפול אדרה הנשיא מעליו. האומנם
 ממוני הכוללים יראי ה' המה, חסידים ואנשי מעשה,
 כי ימיהם כחנים, צמר לא יעלה עליהם, מלובשים דם
 בשריות שכולה כהלה "מערקיש", אבל משארוהם
 צדוריה בשמלותם, גם בכנפיהם נמצאו דמי נפשות
 אכזריות נקיים, מעת נעשו שוהפים לר"י פרידמאן
 הנה אחרת עמם. האחר עזב את בית מסחרו הגדול
 ביד בניו ומשרת הממונה הכלכל שיבהו. ר' ברוך
 דוד יד' משה מאיר, אשר כל ימיהם היו נודדים ללחם,
 לא תיסיפו לראותם עוד כחול, מעת מעמו מעם
 ממונה לא יניחו משמרתם פנויה, יושבים המה של
 חברים וכראית היא זכות הכולל, לשלם כל חובותיהם
 ולחיות באחד פקדי הממשלה במקומות הגבוהים ואת
 בנייהם שלחו לחו"ל כיהת יוסף, ללכום מעשה הפינה
 הקמירה. הם אני ולא ארע, הן ר' ברוך דוד הוא
 ממונה ראשי בהכולל ומרוע ברשימת החלוקה נפקד
 מקומו ומוקם בנו ונכדיו, אשר יגיע אליו ביחוד והוא
 סמיו מן העין, אשר גם חכריו יתר הממונים לא יזכו
 לדעת כמה עולה מנת חלקם וכי משא פנים יש בדרכו?
 ומאד הישכיל ה"אמת" לדרוש מאת אחינו לשלוח
 לאה"ק ועד של אנשי צורה, אשר לפנייהם חנף לא
 יבוא, לבקר את שלום אחיהם באה"ק ואת רשימת
 החלוקה המנואלה בדמים (הרתי משמע). אך גם
 בטרם יהי' הרבר הכולל להתקנות בגליציא. סמוך
 לקארוש יושב איש עשיר ונכבד שמו ד' צבי צורלער,
 אשר התמחה פה יותר משה חרשים ותוכחו לדעה,
 כי לא הפרזנו על המדה ויותר ממה שכתוב השמעו.
 ביחוד בוטחים המה על חוצפת "בן הישראלית" נאמענ-
 כויער, הנשלח במלאכותם לחו"ל, לגנוב לבכ גדולי
 ישראל, לא האכו ולא תשמעו לו!

אחינו היקרים! שימו דמעותינו כנאדכם, אל
 תחשי ואל התנו דמי לבם. אל ירך לבככם ואל תרפינה
 ידיכם מתת צדקה הזאת, כי כזה לא הפעלו מאומה,
 כי מה איכפת להם, הם אוכלים חלקם בין כהרבה
 בין מקימעה ובתר עניא אולא עניותא. וגם מהינו של
 הרה"ג מוהר"ל"ם לא יבצר מאומה, אם תהי' מנרעה
 בשקלי הקדש. ואלה הצאן מה חמאו, אלפים נפשות
 ה"ח" וקנים, אלמנות ויתומים, אשר אל החלוקה הדלה
 נישאים את נפשם? חלילה לכם לכבות האש כתכן,
 לתת מנרעות ככסף הקדשים, חלילה לכם לקעקע את
 הכירה בשביל הנחש אשר קונן בהוכה. אם באמה
 דואנים אתם לטובת אחיכם באה"ק היושבים על התורה
 ועבודה לילות כימים ומעתיירים בעד אשר הצלתהם,
 קראו עצה, למכס עצה ביחר עם הרה"ג מוהר"ל
 סופר נ"י, איך להציל את הכירה ולהוציא את אחיכם
 מעבדות לחרות ולסדר את החלוקה בסררים נכונים
 ישרים. הצופה בגליל העליון.

מקרב ומרחוק.

בטול משפט המות. הפרלמנט הצרפתי מחק את
 שכר ההרג ע"פ ביד בחשכון הוצאת הממשלה. בזה
 גלה את דעתו, כי אינו רוצה בענש מיתה. גם ועד
 המניסטרוים הסכים לבטל את משפט המות. רוב ממשלות
 אירופה כבר בטלו ענש מיתה ככ"ד. בן ברוסיא, כפרטוגל,
 בהלנד. באיטליא, בנרוגים, בשווייץ, ובמדינות אחרות
 באמריקא. בפינלד ובבלגיא ישנו ענש מות בחקים
 הכתיבים, אבל אינו נוהג בכ"ד. בן יודעים אנו, כי גם
 בחקי היהודים היה ענש מות, אבל כסוף ימי ב"ש לא
 המיתו עוד שום חוטא, וגדולי התנאים התנגדו לו. כרוסיא
 להפך, שם אין בחקים ענש מיתה, אבל אין ביד קטלני
 כמו שם, לא השופטים נזורים מיתה, כי אם הפקידים
 הזדים. שאין לפנייהם כל חוק.

משרה הספרות והמדעים.

תולדות אנשי שם בקראקא

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון

מאת

פ. ה. וועשטיין.

(המשך מגיליון 25)

מבא חדא פלפלא חריפתא ממליא צינא דסודות ורמזים. «סודות ורמזים» יבלבלו את המוח ויטמטמו את הלב, ישימו מעצור בעד הכשרון מהתפתח ובעד הדוח מהשתלם, וימיתו בקרב האדם כל רגש נעלה, כל רעיון וכל משפט אמת לכל דבר יקר וחשוב לנו. ופלפלא חריפתא לאמתה של תורה, תקרע הלונות בכתי הנפש, ותפקחנה העינים ויתפתחו הנשרונות, ויתעוררו הרגשות ויזדכו הרעיונות. הפלפול הוא אחד מארבעים ושמונה הדברים הנשגבים, אשר בהם התורה נקנית וגדולה היא יותר מן הבהנהומן המלכות⁽¹⁾, כו החזיר עתניאל בן קנז אלף ושבע מאות קלון וחמורין וגזרות שוות ודקדוקי סופרים, שנשתכחו בימי אבלו של משה⁽²⁾, הוא אבן הראשה, שעליה בנוי להלפיות כל בנין התלמוד, ממסד עד הטפחות, וממנה פנה לבקרת הצרופה והישרה ויתד לרוח החפשית, הנבונה והאמתית, אשר לא תכיר פנים בברור ענינים הלכתיים. הפלפול הסב, כי מהריון ראש המפלפלים באשכנזי הפוסק הנודע והמצוי, שהוא לעינים ולטופת להרמ"א בהוראותיו, הקל בכמה דברים והשתדל לתקנת בנות ישראל, שלא תעגנה בכח דקדוקים של מה בכך⁽³⁾ ועשה קולא גדולה בין שתחכו בו הגויים⁽⁴⁾, והתיר הסרכות בריאה הנמוחות במשמוש היד⁽⁵⁾, דבר גדול, המציל הרבה ממון ישראל ואלמלא ההיתר היה לנו כמעט — אי אפשר לאכול בשר כשר, כי ריאה בלי סרכות היא יקרה מאד במציאות. הפלפול גרם, כי ר"י פולק, אבי החילוקים בפולק, מחולל התקופה הגדולה והנמרצה ברוחניות ישראל בארץ הזאת, לא עשה, לא הוא ולא תלמידו המובהק ר' שלום שכנא מלובלין, רבו וחמיו של הרמ"א, שום ספר, שום פוסק, ולא קבעו גם שום תשובה להלכה ולמעשה לדורות הבאים אחריהם, במאמרם ז"ל: «כותבי הלכות בשורפי תורה» (תמורה פ"א), כדי שלא תפוג תורה, «שלא יסמכו העולם עליהם ובל אחד יעשה כפי הוראת שעה כאשר עם לבבו ואין לדיין כי אם מה שענינו רואות», עיני השופט שבימינו הוא⁽⁶⁾ ויפה היה כחו, כחא דהתירא, מכחו של

הלמיד תלמידו הרמ"א (שהיתה לו נמיה לקולא ולהיתר, אשר ידובר מזה בתולדותיו) והורה בדין כשר שהודח הוך ג' ימים ולא נמלה, כי יש לנהוג «בו היתר לכת חלה», מה שהרמ"א אוסרו ומתירי «אך בדיעבד במקום הפסד מרובה אי שעת הדחוק⁽¹⁾ ובעת אשר רבנים אחרים היו שקועים ראשם ורובם בחכמה הקבלה ויהי כל שיחם ובל רוחם מסור רק לסתרי תורה, ויבקשו חשבונות בספירות העליונות, אשר «לאו כל מוחא סביל דא», הנה כל מעיני ר"י פולק, כל שישועיו וכל משאת נפשו היו רק בחכמת התלמוד, רק לנגלה ולא לנסתר, רק לגופי תורה ולא לרוים ולמופלא ממנו. ובעוד אשר מ"ה המקובל החסיד" ר' אשר, אביו זקנו של מהר"ם מלובלין, רב העדה הפודנית בקראקא, בן דורו ועירו של ר"י פולק, נודעים לנו דברים «שבנסתר», «ספר קבלה», ו«ספר אחד קדוש על סודות התפלות והברכות»⁽²⁾, הנה מ"המפלפל" ר"י פולק נודעים לנו דברים שב«נגלה», דברי תורה לדין ולהלכה, בלי כל «סודות», ועל ידו עלתה בפולין דעת התלמוד למרום קצה. כמעט לא היה שם בית, שלא היו לומדים בו תורה, שלא היה בעל הבית או בנו או חתנו למדן, ולא היתה קהלה בת חמישים בעלי בתים, שלא היו בתוכם, עשרים חכמים»⁽³⁾.

חוקף הסכה בתוצאותה. ישנן אמונות מפלות בין ההמון, אשר באמת יסודן ורק יען נחלפה הסכה בתוצאתה נהפכה האמת לנחוש והייה. — למשל: הפוסע בעד החלון יהיה גמד (היזה) = הגמד יכול לפסוע בעד החלון (אמת). אם יתלקק החתול יבאו אורחים (היזה) = אם יבאו אורחים יתלקק החתול (אמת, כי מאכלים טובים רבים יהיו בבית). קירי עכביש בבית יבאו דאגה בבית (היזה) = דאגה בבית תביא קירי עכביש (אמת, כי אין משים לב לפנותם). אם תשרוף שממית על כנר איש, יחדש כנר חדש (היזה) = אם יחדש כנר חדש תשרוף שממית על הכנר הישן (אמת, כי לא ישתמש בו עוד ובתלותו על הקיר תקנן בו שממית). המיזמר בבית המרחץ יאבד קולו (היזה) = המאבד קולו, יזמר בבית המרחץ (אמת, לא בודת בבוד). וכן רבים. יצחק זאב כהנא.

החוס מתחת כארץ. בארץ ווירדיניא באמריקה מדרו את החוס, אשר במעפה האדמה, כבוד עמיק ר' אלפים ות"ק רגל. בעמק רגל 1350 רגל מדת החוס ס"מ מעלות במעלות פאהרענהיים; בעמק רגל 2370 רגל ע"מ מעלות; בעמק רגל 3125 רגל פ"ח מעלות וחצי; בעמק רגל 3875 רגל מאה מעלות; בעמק רגל 4462 רגל ק"י מעלות. עד עמק שלשת אלפי רגל רבו מעלות החוס במעלה אחת ככל פ' או צ' רגל ומשלשת אלפים ולמטה רבו במעלה אחת בכל ס' רגל. מזה נראה כמה גדול חוס האדמה בעמק עשרות אלפי רגל.

אדר היקר. רעיונות לתולדות הגאון ר' אליה דוד האומים זצ"ל מאת חתנו אברהם יצחק הכהן קוק אב"ד בעה"ק יפו והמושבות ת"ו ירושלים הרס"ו. — הספר הקטן הזה נפלא גם באיכותו גם בכמותו. מביל הוא תולדות הגאון ז"ל ובבת אחת שמה פילוסופית שלמה, שיותר ממה שהיא מבטאה פה היא נוהגת מקום למח חושב לחשוב ולחשוב הרבה.

⁽¹⁾ תורת חמאת כלל ר' דין גי. הרב טשערנאוויץ כותב בהשלח כרך ד', כי הרמ"א קבל שיטתו מרבו הגדולי (שם ע' 612). היא ר' שכנא ו'לו היתה שאיפה תמידית דהיתר (שם ע' 614). ויש להוסיף ע"ז, כי שיטתו זו היתה עוד שיטתו של ר"י פולק, שהיה רבו דרבו הגדולי של הרמ"א וכת התירא היה עדיף ליה, ותלמידו ר' שכנא קבל ממנו השפעה ושאיפה בכדי דאשון. ועד היבן אחז הרמ"א גם כדרך רבו דרבו והיה הולך לשיטתו ונוטה לדעתו של ר"י פולק — אנחנו רואים מזה, כי פסק הלכה כמותו בנדון המאון, אם כי כל גדולי הרודן דרפורה ויחרימוהו בשביל כך, וז"ל: ולכ"ע אם היא פחותה מיב"ש ממאנת אפי' בזה, וכן עשה מהר"ר יעקב פולק מעשה בימיו" (אה"ע ס' קניה סכ"ב).

⁽²⁾ ע"י שו"ת מהרים מלובלין ס' פ"ג והקדמת בנו כספר הזה.
⁽³⁾ סוף ספר יין מצולה.

שכקשו להשלות את העם בהכמחות, ולעשות את ההפך בפעל. המניסטריום החדש של סטוליסין רוצה באמת בתקונים, אבל לכשל את הגזרות הרעות נגד היהודים הוא מספק עוד. המניסטר סטיליסין הגיד לסופר עתון ברדיני, כי אינו רוצה להפית תקוות נפרזות, אך העובדה, כי רוב היהודים כרוסיא מתאוננים על גורלם, מוכיחה, כי מגרעות ישנן כחסי היהודים הצריכות תקון. שווי זכויות ליהודים רוסיא הוא איפא רחוק עדיין.

ובערת הרע. בני הנעורים היהודים כווארשא שהראו כבר כשנה שעברה את קנאתם נגד השחתת המדות כהתנפלים על כל בתי הזונות והגנבים. קמו עתה על כל הכתים, שעושים שם קרנות משחיתות המוסר ויקחו את כל הקרנות ויקרעו ויכופו את בעלי הכתים לחתום על כתב, שלא יעשו עוד קרנות של תועבה כאלה.

במזק הגרוש. גזרת הגרוש, שנגזרה על גולי רוסיא אשר בקרואנוב, כמלה ע"י נציבות המדינה.

אגודת שוחטים ברומיניא. גם ברומיניא כמו באונג- נריא התעוררו השוחטים, כפי שמודיענו סופרנו מר ישרי, להתחבר לאגודה אחת להגן על מצנם החמרי, שהתרופק בשנים האחרונות ולהשתמש בכל האמצעים ההגונים להספיק צרכם ולדאוג לאהריתם.

למצרים. חברת קרקעות במצרים הצפונית כמערכ אלכסנדריא קנתה את הככר על היס המכילה י"ד אלפים ת"ק פדאן (הפדאן הוא ארבעת אלפים ומאתים מטר מרבעות), והיא רוצה להושיב שמה גולי אחינו מרוסיא לעבד את האדמה. מאלכסנדריא יוצאת שמה מסלת ברזל, נחלת הכדיכ מושל מצרים ומשם תעבור הלאה למריסוליס.

מספר גולי היהודים באמריקה. לפי חשבון הפקיד הממונה על הגולים באמריקה נכנסו לאמריקה בשנת החשבון האחרונה מן יולי 1904 עד יולי 1905 1,026,499 גולים ומהם 129,910 יהודים (82,026 גברים 47,884 נשים). כשנה הקודמת לא באו רק 106,286 יהודים. אינם נחשבים רק אלה המדברים יהודית ואינם יודעים לשון אחרת, אבל יהודים המדברים אשכנזית או אנגלית כבאם אל החוף ירשמו בין העמים שנכלשונם הם מרכיבים. ולפי זה היה מספר היהודים הרבה יותר מהגרשמים בתור יהודים. כי ישנם רבים המדברים יהודית ועל החוף הם רוצים להראות, כי יודעים הם לשון אחרת. מרוסיא לכדה באו לאמריקה בשנה היא 92,888 יהודים, מאוסטריא 11,114 מאונגריא 6,238 מאנגליא 14,299 ומרומניא 3,854. רוב הבאים, 83,724 התישבו בניו-יורק ומעוטם בערים אחרות. רק 1695 יהודים הושבו אחור מאת הממשלה.

האחרות. שבקש מר אסקאר שטראוס (שהיה ציר אמריקה בבית השלטן הטורקי) לעשות בין הציונים ובין הארציים ובין יק"א, לא תצא אל הפעל, כי יס"א אינה רוצה לשמוע דעת אחרים והציונים אינם רוצים לבכר ארצות אחרות על פני א"י.

הצללת נפש. כנסר סמוך לזאלישטשיק נגנבה נערה יהודית והגנב כפה אותה להניש בקשה לב"ד, כי היא רוצה להמיר דתה. בעמל יהודי אחד גמרה הנערה לשוב אל אביה ולשמת לב כל הקהלה גלתה דעתה בכ"ד כי באונם הנישה את הכתב. י. ק.

להציל ממון ישראל. בערי גליציה סוככה חברת רוככים צעקנית מאמריקה ומוציאה רכבות שקל כסף מדי יהודים כהכמחתה להראות נפלאות. הכל הולכים וביחוד עניים ומוצאים — לא כלום. לכן הזהירו ברישא את אחינו מהלכד כפה ולתת את הכסף לשרופי לעזאוסם.

השאלה הראשונה. רב אחד עוב את קהלתו ויבקש לו רבנות בעיר אחרת, יען ראה שאנשי עירו אינם צריכים לרב כלל. כאשר שאלוהו למה יצא, השיב: יען זאת היא השאלה הראשונה שנשאלתי פה. א. ס.

(1) אבות פ"ו.
(2) תמורה פ"ו.
(3) שו"ת מהר"ו ס' כ"ג וכ"ז וז"ל וע"ש.
(4) שו"ת מהר"י מברונא ס' דע"ב.
(5) יו"ד ס' ל"ט סעיף י"ג.
(6) וכן קבלתי הלכה למעשה — כותב הנימ ישראל לניסו הרמ"א — מאדוני מורי אבי הגאון רבן ומאורן של כל בני הנולה מהר"ר שלום המכונה שכנו וצקלהיה הכ"ס, אשר העמיר תלמידים הרבה מסוף עולם ועד סופו. מפיו (אני) חיים מימיו (אני) שותים יחי נפשי עולמים דוימנין סניאין בקשתי עם הרבה לומרים ממנו שיעשה פוסק ותשובתי היתה מחמת רוב חסידותו וענותנותו אשר היה עניו יותר מכל אדם אשר על פני האדמה, ואמר יודע אני ד שוב לא יפסק כ"א באשר אכתוב מסעם רה לכה ככתראי, ואין רצוני שיסמכו העולם עלי... ואין לדיין כי אם מה שענינו רואות, רכן יעשה כל א' כפי הוראת שעה כאשר עם לבבו, ומה"ש לא עשה נמי רב הגאון מהר"י פ"ר (פולק) שום ספר, נם שום תשובה ששלח למרחוק לא העתיקו בביתם אלו הנאונים מה"ש אף כי היה נחשב בעיניהם כיוהרא (שו"ת הרמ"א ס' כ"ה). הרב טשערנאוויץ כותב בהשלח כרך ד' ע' 889, כי ד' שלום שכנא, רבו וחתנו של הרמ"א, התרחק מאד מן ההוראה הפסקנית ההוראה היבשה, ומטעם זה לא רצה לכתוב פוסק... לכל החליט ולהפסיק את ההוראה, אלא להמשיך את כחה לדור יבוא וכמסור אותה דהבאים אחריהם, ונעלם ממנו, כי גם ד' פולק, התרחק מאד מן ההוראה הפסקנית, ומהא' טעמא לא עשה נם הוא, רבו של ר' שכום שכנא, לא שום ספר וולא שום תשובה.

הזה לא לך ולכבודך לבד יהיה להפארה, רק יש עוד אחר אשר גם לו יהיה חלק באפס הזה וכפי שמצינו להלן ותשר דבורה וברק בן אבינועם, עד שקמתי דבורה וכו' וכו'.

העניא שמידט אברהם אהרן טענענבוים

מאורשים	הארעדענקא	בהודש תמוז תרס"ו	סומשאווה
---------	-----------	------------------	----------

אביע בזה ברכת מו"מ לידיד נפשי מר שלום ריער מסאמבער לארוסיו.
אפרים אליעזר יאללעם.
מעוז ידירות ומרוב אהבה אברך ככרכת מו"מ את ידידי שלום דיער מסאמבור לארוסיו עם מרת עטיא בראטער מבאָלחאָב.
קלמן יאללעם — סקאָלע.
אברך ככרכת מו"מ אה ב"ד מר אלישע אונגער לבא בקשר האירוסין עם מ' אסתר צעמאָנאָווסקא מוואדוויצע — ד. איזאקאוויטש — יאסלא ברנשי אהבה נאמנה אברך ככרכת מו"מ את בן דורי מר חיים אפרים טויב מדעמביץ לחתונתו אשר תהי' א"ה ביום א' בשבוע הבע"ל ברישא עם מרת רחל לאה האַראוויטץ. משה טויב — דעמביץ. ממעמקי לבבי אברך ככרכת מו"מ את רעי מר שמואל לעוו לבוא ככרית האירוסין עב"ג מרת לאה גלאזבערג מסמריא. אברהם ווייטץ — ביטש. מעמק לבי אניש ברכת מו"מ לרעי וש"ב מר אברהם אהרן טענענבוים מסומשאווה להארסו עם מרת הענא שמיד מהאראדענקא.
משארטקוב מרדכי שאפירא.

הערך, האמתי של הרעיונית האלה ואת החרבן הנורא שעשה הנטיה השלילית במחננו באמצעיה השונים. ד"ר י. מ. זלקינד.

לחומי מאמרים.

(מאת י"ה מקראקא).

בבראשית רבה פרשה מ': „ר' פנחס בשם ר' אבון אמר שני בני אדם היו עיקר ועשו עצמן מפילה ונעשו מפילה אברהם וברק בן אבינועם. ברק והשלה ותקרא לברק בן אבינועם מקדש נפתלי ותאמר אליו וכו' ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי וכו' ותאמר הלך אלך אפס כי לא תהי' תפארתך. אמר ר' ראובן „לשון יוני" הוא אפס, אמרה לו מה את סבור שתפארתה של שירה נמסרה לך, לבדך אהמהא". להבין מימרא דר' ראובן כאמרו „לשון יוני הוא" ומה ראה על ככה להוציא המלה „אפס" מפשוטה ולאמר כי לשון יוני היא, יש לדעת, כי המלות „אפס" „ולא" הנמצאים פה המה ב' מילות שליליות. כי אצל היונים הקרמונים היה מנהג ישן נושן, שכאשר נסעו גבוריהם למלחמה ונצחו, בשוכם לביתם מהמלחמה, חברו המשוררים לכבודם שירי תהלה והפארת וכם היו מספרים ומפארים בשבחם עד שמי רום, כמו שירי אליאם ואדיסע של הומר. שיר גבורים באלה נקרא בלשון יון Epos (העלדענגעזאנג). אף כאן בדברי ר' ראובן כאמרו לשון יוני הוא, כונתו אל תקרא אפס אלא אפס, וזה שאמרה אליו דבורה, השיר אפס

המחבר הנכבד, שהוא רב ארוק שבארוקים ומלבד גאונותו בתורה זכה גם לשם צדיק, רואה את האנדר-למוסיא הנוראה שבמחות הדור הצעיר וההתבוללות הנוראה האוכלת אותנו ככל פה בין שהיא מהכסה בטלית של טמיעה ובין שהיא מהכסה בטלית לאומית ושופך את כל רוחו בהגיונות נעלים, שכל מי שלא טחו עיניו במבול הפרזות של הספרות המודרנית צריך לעמר עליהם ולחשוב את הכל מחדש. סנגונו הספרתי עמוס מעט הבלול של סנגון ביבלי, תלמודי, פילוסופי, משכילי ומדוני באחד, אבל הרעיונות הם נשגבים באמת. שומעים אנו את הד קולם של הרבנים העתידיים לא מהסוג הידוע לנו בשם רבנים צעירים, כי אם מהסוג שאנו אך משתוקקים להם ומצטערים מדוע לא חיז לפני מאה שנה בעת שמכסה הקרח עוד לא היה אהן ויד רב משכיל באמת היתה יכולה לעצור בדרכי געם בעד הזרם הנורא שבא מן החויץ ויחרב ב"כ נטיוות רבות ועדינות בנגנו. המחבר הוא הוגה דעות מדרני ואיריגנילי, חוזה שעניו פתוחות לראות מחזות ה' ופילוסוף, שאין כל אומרויטטים לפניו מלבד האומרויטט היחירי המכמא במאמר הנביא יונה „עברי אנכי ואת אלקי השמים אני ירא". ובל אף שלא הכשר עוד הדור להבין את הדברים והרעיונות הנשגבים שהמחבר הנכבד מכמא במחברתו הקטנה הראויה באמת לתשומת לב כל יהודי חפשי באמת, ר"ל חפשי ממשא הפרזות של החיים המררנים סביב. אבל כשיעבור הסער והלפה האנרכיה שבמחות דורנו והבינו את

HOTEL LONDRES

Krakau, Stradom. Inhaber abnon Wasserlaui.

העדפאראנגערדעם בעליעבטעסטעם האמעל דער יודישען קויפמאנסוועלט, אים צענטרום דער שטאדט, שענהע ציממער, גוטע קיכע, שטרענגס כשר פיר זאממערסעזאן שענהען גארמען איינגעריכטעט. פיר פּרעמדע געסטע, זועלכע ערצטע כרויכען בעסטענס געאייגעטע.

נייעם לעמבערגער טאגבלאט

שעף רעדאקטער: גרשם באדער.

ערשיינט זייט 1. יוני 1906.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט" איז אין ערשטער רייע איין אינפארמאטיוו בלאט, דער יוד זאל קענען געוואהר ווערען אריינג, וואס איז איהם גוגע אלס מענש און אלס יוד, אלס שטאטסבורגער און אלס מיטגלידער פונ'ם יודישען פּאָלק.
דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט" ברענגט אלע ידיעות פון דער גאנצער וועלט, אלע נייעסטע נאכריכטען פון דער פּאָליטיק, פון האנדעל און געזעצגעבונג, דאבוי מאכט עס א פירוש אויף די אלע ידיעות, איטליכער זאל פּערשטעהן, ווי ווייט דאָס יודישע לעבען איז פון דעם בעריהרט.
דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט" שטרעבט, עס זאל ווערען דער אינטע-רעסען-פּערטרעטער פון אלע שוואכע און אונטעררוקטע, פון די גרויסע יודישע פּאָלקס-מאסען, וואס קענען זיך נישט אליין העלפען און מען מוז זיי פּערטרעטען.
דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט" שטרעבט פאר דער ערציעהונג פון די יודישע מאסען צום נאציאנאלען בעוואוסטזיין און כעקעמפּט די אסימילאציען און יעדער פּאָר. ווי צום שארפטען טרעט עס אויף געגען אלעס פּוילע און ריקשטענדונגע אינ'ם יודישען לעבען, אהנע דיקויכט אין וועלכען לאגער עס געפינט זיך.
דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט" איז ציוניסטיש און שמעהט פּעסט ביים „באזעלער פּראָגראם", לויט ווי עס געפינט זיין אויסדרוק אין די ציוניסטישע קאנגרעסען און אין די לאקאלע לאנדעס-ארגאניזאציען.
דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט" האלט זיך אויף א בעסערער מדרגה אין ליטעראטור און קונסט. מיט אלע כחות שטרעבט עס, צו בעאיינפלוסען דאס קולטורעלע לעבען פון אונזערע יודען, זייער גייסטיגע ענטוויקלונג צו פּערדערן און זייער געשמאק צו פּערפיינען.
אבאָגעמענטס-בעדינגונגען: האלביעהריג 7 קר. פּיעדטעליעהריג 3.50 קר.

(מאנאטליכעם אבאנעמענט ווערד נישט אנגענומען).
אררעטע פון דער רעדאקציע:
Gustav Bader, Lemberg, Słoneczna 27.
אָרער:
Redakcja „Nowego Dziennika Lwowskiego" we Lwowie.
פּראָבע-נומערן גראַטיס און פּראָאָ.

די אויף גרונד רער מיט צאהל 43.903 רער האהען ק. ק. שטאטטהאלטעריי גענעהמיגעטען סטאטוטען געגרינדעטע

געגענזייטיגע אויסהילפע מיטגלידערען מיטגלידערען „אורארא"

ערטיילט איהרען מיטגלידערען מיטגלידערען ביז 18.000 קר. — בערייטט נאך 1 יעהריגער מיטגלידערשאפט — 4200 ק! מיטגליד קאנן יעדער אונפערהייאטעמער ווערען — דאמען, הערן — זעהר גינסטיג פיר קינער! רי בעשטעהענדען 4 אבטיילונגען ערמאָגליכען זאגאר דער אָרמסטען בעפעלקערונג דאס איינטרעטען אין דיעזעס הומאניטאָרע אינסטיטוט. שריפטליכע עט מינדליכע אנמעלדונגען ווערען ענטענעגענעאמען. נעהערעס ערטיילט די

Generalvertretung der »AURORA« Krakau Dietelsg. 81
אמטשטונדען פאן 10 — 12 אונד פאן 3 — 6.
טיכטיגע אגענטען ווערען געזוכט.

רשימה חדשה

מספרים הנמצאים במסחרנו
נגמרה בדפוס, ונשלח לכל דורש ומבקש
פראנקא
Amkraut & Freund
Buchhandlung
PRZEMYSL.

aller Länder erwirkt
PATENTE
Dr. FRITZ FUCHS
beeideter Patentanwalt.
Mitarbeiter: **Telephon 2460**
INGENIEUR
A. HAMBURGER
Wien VII. Siebensterngasse 1.

קורזים עבריים

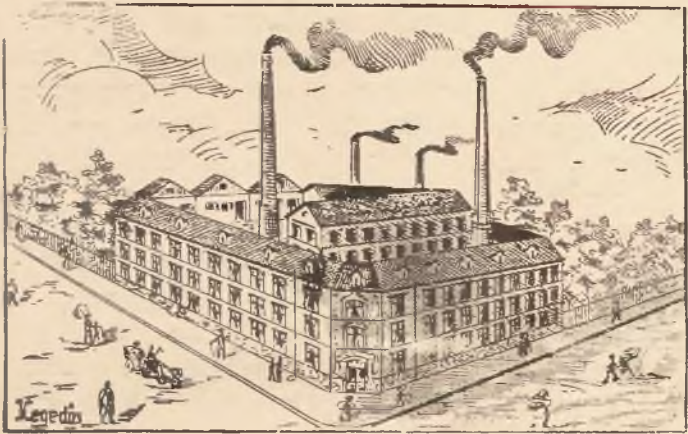
בקר אקא.

בקורזים העבריים, אשר בחברה „ציון" בקראקא מתקבלים נערים ונערות להביאם לירי שלמות בירדעת תורה נביאים וכתובים, שפת עבר ודקדוקה ובקריאה, כתיבה ודבור. מתיר הלמוד ממוצע. זמן הלמוד אחר הצהריים. התלמידים מתקבלים בכל יום במעון החברה רחוב דיטעל מספר 9, אחר הצהריים.

הועד של החברה „ציון".
מנהל הקורזים מר שבה וואלאקאווסקי מקבל גם לקחים פרטים אם בכית התלמידים או בכיתו ברחוב
Miodowa 9.

א. ציחוב, ספורים
טלנט. — אשה מספרת. — באביב.
(אל הספר נספחה גם תמונת הסופר)
המחיר 20 הל. עם המשלוח. מרקאות מתקבלות.
לפנות אל
Zwi Scharfstein, Przemyślany.

לתועלת רבים.

רבים מהוך קוראינו שאלונו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול שיש בה חשש שומן של חויר או של נבלה ומרפה. ואחרי שאין ביר הסוחרים בהבי הבשרים על שאקאלאדע, חוששים קצה מן החרדים מפני מאבלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע וינזרו לגמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה כלי שום הערובות שומן מן החי. על בן מרחנו לעשות הפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירנו את הפירמא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוט של הממשלה בלבוב ובכודפסט לבדיקה המאכלים בדרך חימי ושניהם מעידים פה אחר, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום הערובות שומן מן החי ולא כל חמר אחר הניתן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נכונה לשלם עשרים אלף כתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נותנת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לכדוק את הסחורה בדרך חימי בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הגרפסה בזה בכתבה וכלשונה, נאמנה בלי כל ספק כפילא וכמסיה לפי המו והרוצים לשמש בשאקאלאדע כשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נוכל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של

Dr. Johann Rucker & Co. וגם בלא זה נכון כי יבכרו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הכסף מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת במוב סחורתה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לבכר המיד סחורת חוץ, אף שסחורה כזאת ממש נעשה בארצנו. מוציא לאור את המצפה.

העדות האינסטיטוט של הממשלה לבדיקה מאתו בדרך חמי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamice“ w Krakowie czekolada, została poddana ściystemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego
c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegykerületi állomás Budapest, II., Oszlop-utc.

Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische Steckpferd Lilienmilchseife von BERGMANN & Co. Dresden und Tetschen a/E. Formals Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften.

פיפעי

פיפעי בעהמישע ארמ אים הארץ פיפעי בער עם וויין פאן נוממער 1—4 א 26 העלער בייא

L. Apermann, Theehandlung Brody.

JACOB BECK

Holz-Export
Stary Sambor

Wyd. : Naftali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor : S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

אהנע האנהורעני

אין מינער מיט עלעקטרישע קראפט בעטריבענען

כשרה כשרה

זעלכווארענפאבריק

האבע איך ארבייטער דער בעריהמ-טעסטען פאבריקען ענגאזשירט אונד זינד מינע סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען עם קרענוירשמען א. ז. ו. נאב-וויזבאר די שאנסמען אונד שמאקהאפ-טעסטען ווארען. איך קאנקורירע ניבט נור מיט רעם פרייז, זאנדערן אויך מיט דער קוואליטאט אלער אהנליבען פאבריקען. מאן פערזובע איינע בעשמעללונג אונד איבערצייגע זיך. אויף וואונש ווערדען הבשרים מגאוני זמננו בייגעפאקט.

Hirsch Steiner, Przemyśl
ul. Jagiellońska 7.

ספור יצירת העולם

בהסבמת עם הדעה בהשתלשלות הבריאה ה (Evolutionismus) ועם הדעה באחדות מוחלטת ביקום התבל (Monismus)

מאת ד"ר שלמה רובין

יצא זה עתה לאור בצורה נהדרה מאד. כל חובבי ספרי החכם הישיש יודה בעד הספר הנהדר הזה.

מחירו כתר אחד.

להשיגו אצל הספרים והסויל :

Josef Fischer, Buchdruckerei, Krakau,
Grodgasse 62.

למען דעת.

זה במה שבועות יוצא בעירני מין עהון זרנוני שבוע, ורבים הושביכ בי מתוך גרונה של ישיבתנו הוא מדבר, לבן הננו מודיעים, כי אין לנו שום עסק בו ובי אין אנתנו מוציאים לאור שוםעתון בלל, ואם לפעמים נחפץ לפרסם איזה דבר, הלא פתוחים לפנינו שערי עהונים מפורסמים, והאי למאי?

מנהלי הישיבה הקדושה, תורת חיים בעיר בראדשין.

האדרסה לכל עניני הישיבה: אל הנשיא:
ARON GELLER
Bohorodczany (Galizien).

תורה עם דרך ארץ

נאץ לניע צית ספר ככל המעלה, אשר זו יכשו לסם צני יהודים תורה ומטך יהודי גמור צימד עם נדעני צה"ס הכלליים — אשרי האדם, שיוכל לשלוח את צנו אל

הגמנוזים העברי

אשר צאונגליס צלדח תחת הנהגת הרב הגאון ד"ר מאיר יונג. סס ילמדו התלמידים כל עניני הלמוד של גמנוזים וגם תורה, כ"ך, דקדוק, ש"ס ונפרטים, ומטכו צלדך התורה ו"ש. תלמידים ונגליליא ילמדו פה גם פולנית ועליסם להתחק צמחלקה הסכנה פה צשפת אשכנז. ומחיל הלמוד, הענען ומחוטות כשרים ומחוטות כחל למדש ולמעלה. יתר הפרטים מודיע :

Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mähren).

ערשטע קראקויזער מיט עלעקטרי-
שער קראפט בעטריבענען

כשרה כשרה

דאמפפיזעלכוואארען

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצייגט שענע פרימא סאראמי וועראנעזער, ברוסט שינ-קען קרענוירשמעל א. ז. ו. ו. פער. זעהען מיט הכשר של הבר"צ רפה. עמפפיעהלמט צו

בירדינסטען פרייווען. אויף פערלאנגען ווירד פרייו-קוראנטע עם הכשר אייגענשיקט.

Emanuel Glaser
KRAKAU, Bozego-Ciała 8.

קול מבשר ואומר!

אתכבד בזה להודיע לכל איהבי תורה ובאי שער"י כי הספר הנחמד שאלות ותשובות

פרי השדה חלק ראשון

ער ד' חלקי ש"ע מהטובות, אחת אל אחת משולבות, הלכות גדולות וקבועות נהמרים כמור וקציעות, מכבוד מ"ח הרב הגאון הגדול הצדיק המפורסם תפארת ישראל מרן אליעזר דייטש שליט"א, האבד"ק באני האר יצ"ו, בעהמ"ס תכואות השדה ו"ח וס' חלקת השדה, כבר נגמר בעזה"י, ברב יופי והדר ומחירו 2 פל. (ארבעה כתרם), והרוצה לקנות הס' ישלח הכסף לירי ויקבלו חפשי (פראנקא). המסדר והמו"ל,

Josef Schwartz Redacteur
Bonyhád (Com. Tolna) Ungarn.